

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्दभूमि

THE ANANDA-BHOOMI
(BUDDHIST MONTHLY)

विषयसूची

(ताइपेई स्थित बौद्ध संघको प्रमुख हलमा रहेको बुद्ध)

बुद्धवचन	१
सम्पादकीय	२
अज्ञातशत्रुको जन्म र वाल्य.....	३
दुःखबाट मुक्त हुने नै धर्म हो	५
प्रत्येक जीवलाई म.....	६
भगवान्को खोजी	६
बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा होइन	७
पुकार्छु म बुद्धलाई	११
उत्तम व्यवितको उपदेश.....	१२
सम्पादकलाई चिट्ठी	१३
बुद्धधर्म र थारूसमाज	१४
Does Science	१६
धर्म स्वाकातये मा:	२१
पेशावर संग्रहालय बुद्ध-जीवनी	२२
बौद्ध परियति	२५
वज्र्यानया मौलिक सिद्धान्त...	२७
धर्म धारण याये तु	२८
बौद्ध गतिविधि	३०

एक प्रतिको ३।

वार्षिक ग्राहक शुल्क ३०।

आजीवन ग्राहक शुल्क ३००।

बुद्धसम्बत् २५३३

यःमहिपुर्ही

विक्रमसम्बत् २०४६

मंसीर

नेपालसम्बत् १११०

थिला थ्व

1989 A. D.

December

वर्ष १७

अंक ८

Vol. 17

No. 8

“आनन्दभूमि” को नियम

- १) “आनन्दभूमि” आनन्दकुटीविहार गुडीद्वारा प्रकाशित हुने पहिलो बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो। यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनमम्ममा निस्कर्नेछ । यसको आजीवन ग्राहकशुल्क रु. ३००।- र वार्षिक ग्राहकशुल्क रु. ३०।- छ । जुनसुकै महिनामा पनि ग्राहक बघ सकिछ । एक प्रतिको रु. ३।- मात्र ।
- २) यो आनन्दकुटी विहारगुडीको मुख्यपत्र हो । यसमा बुद्धधर्मसँग सम्बन्धित विषय द्यापिनेछ ।
- ३) लेखरुद्वारा प्रकट भएका कुनैपनि विचारमा लेखरु उत्तरदापित्र लेखकमै हुनेछ, सम्बादकमण्डल हुनेछैन ।
- ४) लेखकले नेपाली, नेपालभाषा, अंग्रेजी र नेपालका धरू गुरुङ अदि भाषामध्ये कुनैपनि भाषामा लेखिएकाउन सकिन्छ र पठाउएका लेख फिर्तपिठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएको ले प्रतिलिपि आफूसँग राखिएकाउनु बाढ्छनीय छ । अंग्रेजी बाहेक कुनै पनि भाषाको लिपि देवनागरी हनुपर्दछ ।
- ५) लेख पठाउँदा पूरा साइजको कागज र एकपट्टिमात्र लेखेर पठाउनुपर्नेछ । कार्बोनहाती उत्तरारिएको प्रतिलिपि लेखलाई स्थान नदिन सकिनेछ ।
- ६) ग्राहकशुल्क, विज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा आनन्दभूमि कार्यालयमा पठाउनुपर्छ । पत्रव्यवहार गर्दा आपानो ग्राहकसंख्या तथा नाम ठेगाना राम्ररी लेखिएको हनु जस्ती छ । ठेगाना हेरफेर भएमा व्यवस्थापकलाई सूचना दिनुपर्छ । पत्रिका समयमा नपुगे लिखित सूचना दिने गर्नुपर्दछ ।
- ७) कुनैपनि लेख प्रकाशित गर्न वा नगर्न अधिकार सम्बादकमै रहनेछ ।

(अन्तिम भित्र कभर पेजा ल्यं)

सफू उलेज्या ज्वीगु

१११० थिलाथ्व ५, यल-

बुद्धकालीन इतिहास व भूगोल, समाज व संस्कार धर्म व दर्शनया संश्लेषण विश्लेषण कथं अध्ययन यानाः शील, समाधि व प्रज्ञा श्वीकेत बुद्ध्या दर्शन यायेत अन्ततः निर्वाण धर्म अवबोध यानाकायेत अमूल्यगु ग्रन्थरत्न दीघनिकायथा दुण्डबहादुर वज्राचार्यपाखे नेपालभासं अनुवाद सफू श्वहे वैगु थिला थव दशमी कुङ्हु थनया हःखबहाःया रत्नाकर महाविहारय् त्तिनसिया निताः इलय् वज्राचार्यपि पवित्रबहादुर, अशोकरत्न व हीरादेवीपिति प्रकाशकत्वय् पिदनाः विमोचन ज्वीगु जूगु दु ।

सफू उलेज्या जुल

१११० कछला गा १२, यल-

प्रज्ञापारमिला चर्यागुथिपाखे पिंगु लोकबहादुर

शाक्यं च्वःगु ‘प्रज्ञापारमिता शून्यता ज्ञान’ सफू थनया यशोधरा महाविहार बूब्राहाःया स्वविर आजु काजिरत्न वज्राचार्यपाखे उलेज्या जुल । बुद्धरत्न वज्राचार्यपाखे लस-कुस च्ववु जुयाः सुह जूगु उगु इलय् सत्यमोहन जोशीं बर्मूत व गुभाः जुत संयुक्त रूप संतःस्त्रित जुयावःगु यशो-धरा बौद्ध विहार अस्तर्यतयाहू छम्ह म्हाय् मध्यायात क्वसः विप्राच्वःगु लुःयः आब्दं च्वतःगु प्रज्ञापारमिता सफू वौतक हिरण्यवर्ण महाविहार् तुरिक्षित जुयाच्वंगु ऐतिहासिक तथयात कुलदिल । उःयत्वय् च्वमि लोक-बहादुर शाक्यं पारमिता शून्यता ज्ञानया मूल दर्शन परि-क्षिप्त, परतन्त्र, परनिस्पन्न स्वभावया विवेचन यानाः बौद्ध विद्वान् विगु धर्मदेशता न्यनानुया आधारय् सहू च्वैगु खें कनाबिज्यात । उद्यत्वय् हे पष्ठित गुणरत्न शाक्य, पवित्रबहादुर वज्राचार्य तथा अनीर वज्राचार्यपिंसं मन्तव्य व्यवत यानाबिज्यात ।

आण्णदु भूमि

संरक्षक

महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर

प्रधान-सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

व्यवस्थापक

भिक्षु मैत्री

✽✽✽

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य

फोन नं. २-१२८५५

सह-व्यवस्थापक

भिक्षु श्रद्धानन्द

कार्यालय

‘आनन्दभूमि’

आनन्दकुटीविहार

पोष्टबक्स नं. ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं. २-७९४२०

नगर-कार्यालय

‘संघाराम’

भिक्षु-तालीम-केन्द्र

क्षेत्रपाटी, ढल्को,

काठमाडौं।

फोन नं. २-१५०२०

✽✽✽

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहारगुठी

आनन्दकुटी, काठमाडौं

मानुषिक भोग, दिव्यमय भोग र सबै प्रकारको भोगविलास छोड्नेलाई
म ब्रह्मण भन्दछु ।

केश फुल्दैमा स्थविर भनिन्न, उसको आयु परिपक्व होस्,
व्यर्थ जीवन गुमाउने बूढा भनिन्छ ।

सम्पादकीय

आचारणको समस्या

मानिसले पालन गर्नुपर्ने ठूलो कुरा आचरण हो । आचरणमात्र भन्नाले सदाचारलाई बुझाउँछ । सदाचारको परिभाषा युग पिछे फेरिने हुन्छ तापनि आमसत्यका आचरणहरू धेरै छन् जुन मानवको लागि अपरिहार्य पालनको विषय बनेको छ । आचरणमा शुद्धी नभएर नै मानव पशुत्व र दानवत्वमा पुग्न जाने हुन्छ । आचरणको शुद्धीले मानवलाई मानवमै प्रतिस्थापित गर्दछ वा देवत्वमा पुर्याउँछ ।

आचरण शुद्धीको कुरा सबैले गर्दैन् । त्यसमा पनि सन्त महन्त मान्यवर गुरुवरहरू नै धेरैजसो यस्ता कुरामा जोडिने हुन्छन् । उनीहरू अरुलाई अथवा आफ्ना अनुयायी वा शिष्यहरूलाई यसै आचरणशुद्धीको उपदेश दिन्छन् ।

विधिको बिडम्बना, आचरणशुद्धीको समस्या पहिले उनोहरूलाई नै परेर आउँछ । समाज व्यवहारमा बाध्य भएर विपरीत काम गर्नुपर्ने अवस्था आउँछ । अरुलाई उपदेश दिनेले आफै आचरण शुद्धीमा अलमल हुनुपर्ने हुन्छ । कहिलेकही^१ आत्माभिमान वा आफूलाई अरु मानवभन्दा एक तह मात्र भन्ने अहंको प्रवेशले अरुलाई निषेध गरेको कुरा आफूले खुलेयाम गर्दछ । कुनै अवस्थामा आफ्ना आराध्य गुरुको पछाटे हुन दोक्षा वा प्रवृजित हुने निर्लम्पट व्यक्ति पनि हुन्छन् । तिनीहरूमा समझदारीको कम पनि हुन्छ । त्यसबेलामा उनीहरूको आचरणमा सबलता रहदैन । यसरी आचरणको समस्या समाज व्यवहारमा आइरहन्छ । एउटा उदाहरण लिन सकिन्छ, सामान्यरूपमा— ‘अरुलाई जुता लमाई पवित्र स्थानमा आउँदा ठूलो आँखाले हेर्नेले आफूले त्यस ठाउँमा जुता नफुकाली जाने वृष्टता राखेको हुन्छ । परि जुता फुकालिहाले पनि जुता चाहिँ निषेध हुनुपर्ने ठाउँमा नै राखिन्छ ।’ हेर्दाखिरेर सानो जस्तो देखिए तापनि आगोको फिलिगाले धरै जलाउन सकिने भै आचरणमा दाग लाग्नाले हेलचक्काईँमा बृद्धि भई आचरणमा ठलठूलो गलती हुन जाने हुन्छ । यस कुरामा समाजलाई दोष दिने हो कि व्यक्तिलाई दोष दिने हो भन्ने दोधारमा पर्दी आचरणको ठूनो समस्या देखिन आउँछ । तर समस्या समाधान पनि आचरणकै कुरा हो ।

अजातशत्रुको जन्म र बाल्य अदस्था

● आचार्य भिक्षु अमृतानन्द

कोशल राज्यका महाकोशल राजाकी छोरी प्रसेन-
जित कोशलकी बहिनी कोशलदेवीसँग अङ्ग-मगध देशका
राजा विभिसारको विवाह भएको थियो । आफ्नी छोरी
कोशलदेवीको निमित्त महाकोशल राजाले दुई राज्यका
बीचमा पनेएक लाख आम्दानी हुने 'काशी' भने गाउँ
दाइजोको रूपमा दिएका थिए । यिनीहरूकै छोरा अजात-
शत्रु हुन् ।

किन यिनलाई अजातशत्रु भनिएको हो भने—

कोशलदेवी गर्भिणी हुँदा उनको मनमा आफ्ना
यति विभिसार राजाको दाहिने हातको रगत पिउने सारै
इच्छा भएको थियो । यस्तो इच्छाको कुरा कसैलाई बता-
उन सकिन्न भने विचारले यो इच्छा मनमै राखी बसिरहेदा
उनी क्रमशः दुब्लाउँदै गइन् । एक दिन परिचारिकाहरूले
दुब्लाउँदै गएको बारेमा सोधदा देवीले आफूमा पैदा
भइरहेको इच्छा सुनाइन् । राजाले सोधे "भद्रे ! तिन्हो
रूपवर्ण अधिज जस्तो देखिन्न के कारण हो ?" देवीले भनिन्
"महाराज ! यो कुरा भन्न सविदन" "भद्रे ! यदि आफ्नो
मनको कुरा मलाई भन्न सविदन भने कसलाई भन्छौं
त ?" रानीले कुरा खोलिदइन् । "मूर्ख ! यसमा तिन्हो
के बिश्रित्त र !" भनी राजाले जोतिषीहरूलाई बोलाउन
पठाई भने, देवीको यस्तो इच्छा भएको छ । यसको के
अर्थ हो ?" जोतिषीहरूले "देवीको गर्भमा बसेको बालक
राजाको शत्रु हुनेछ र राजाकै हत्यागरी राज्य लिनेछ"
भने । अनि राजाले भने "यदि मेरो छोराले मलाई मारेर

राज्य लियो भने यसमा के दोष छ त !" तब एकजना
बैदचलाई बोलाई सुनको छुराद्वारा आपनो बाहु चिराई
सुनको भाँडामा रगत राखी त्यसमा पानी मिसाई देवीको
इच्छा पूरा हुने गरी पिलाए । जोतिषीहरूको भविध्यवाणी
सुनी देवीले सोचिन् — "यदि मेरो गर्भबाट जन्मिने बाल-
कले आफ्नो बाबुलाई मानेछ भने यस्तो बालक जन्माएर के
गर्नु र !" यसि सोचेर देवीले गर्भपात गर्ने विचार गरी
दिनदिनै पेट थिच्न लगाउन थालिन् । तर गर्भपात गराउन
सकिनन् । यो कुरा बुझी राजाले 'देवी ! तिन्हो गर्भमा
छोरा वा छोरी छ भने कुरा तिमीलाई थाहेछैन । आफूले
जन्माउने बालकलाई यसरी पतन गन्धौ भने सारा जम्बू-
द्वीपमा हल्ला भई कुकीर्त फैलिने छ । अतः तिमीले यस्तो
नगर । मेरो पुत्रले मलाई मारेर राज्य लिन्छ भने लिन
देऊ । म अजरामर होइन । मलाई मेरो पुत्रको मुख हेर्न
देऊ । अब उप्रान्त यस्तो काम नगर" राजाले त्यहाँ पालो
राख्न लगाए । देवीको मनमा भने सारै चिन्ता लागेको
थियो । कति पनि मनमा सन्तोष थिएन । त्यसैले पुनः दिन-
दिनै गर्भपात गर्नको निमित्त उद्यानमा गई देवीले पेट थिच्न
लगाउँथिन् । दिनदिनै देवी उद्यानगा गइरहेको देखेर यसको
खोजतलास गराउँदा उद्यान गई गर्भपतन गर्ने प्रयत्न
गरिरहेको कुरा थाहापाई त्यसपछि राजाले देवीलाई उद्यान
जान रोक लगाइदिए । यसपछि देवीले बालक जन्माउने
विचिकै मानें विचार लिइन् । यस्तो सोच्दा सोच्दै उनले
बालक जन्माइन् । त्यसबखत पालो बस्नेहरूले बालकलाई

अगाडिदेखि नै बाबुको शत्रु भएको र जन्मिसकेपछि पनि बाबुको शत्रु हुनेछ भन्ने जोतिबीहरूको कुराको आधारमा ‘अजातशत्रु’ भन्ने नामकरण गरे । क्रमशः कुमार ठूलो हुँदै गयो र छोराको मुख देखेपछि स्नेह उत्पन्न भएको कारणले देवीले छोरालाई मान्न सकिनन् ।

जुन उद्यानमा थी कोशलदेवीले आपनो गर्भपात गराउन प्रयास गरेकी थिइन् त्यसै उद्यानको नाम नै ‘महकुच्छि’ रहन गयो ।

छोराको मुख हर्न पाएर बिम्बिसार राजा यति खुशी भए कि बुद्धको उपदेश सुन्न समेत मन जाँदैन थियो ।

एक दिन पाँच शय भिक्षुहरूका साथ भगवान् राजदरबारमा जानुभई बिठ्ठाइराखेको आसनमा बस्नु थियो । भगवान् सहित भिक्षुसङ्गलाई राजाले आपनै हातले प्रणीत खाद्य-भोज्य अपित गरे । अनि भोजन गराउने काम सिद्धिएपछि राजा एक छेउमा बसे । त्यसबखत प्रतिमण्डित बालक राजकुमार ल्याई राजालाई दिए । अनि पुत्र स्नेहमा मुख्य भएका राजाले बालकलाई काखमा राखी खेलाएर बसे । धर्मोपदेश सुन्नमा उत्सारो चासो दिएनन् । यो देखेर भगवान्ले “अधि अधिका राजाहरूले आपना पुत्रमाथि आशंका गरी गोप्य ठाउँमा राखी हामी मरेपछि यिनलाई राज्यमा प्रतिष्ठित गर भनी भनेका थिए” भन्नुहुँदै थुसजातका कुरा बताउनुभयो ।

अर्को एक दिन यस्तै अवस्थामा राजाले कहिले बालकलाई खेलाउने र कहिले धर्मोपदेश सुन्ने गरे । “यस बालकबाट राजालाई भय उत्पन्न हुनेछ” भन्ने कुरा बुझनुभई भगवान्ले “महाराज ! अधिका राजाले आशंका गर्नुपर्ने ठाउँमा आशंका गरी हामी मरेपछि राज्यमा राख्नु भनी बालकलाई अन्यत्र राख्न लगाएका थिए” भन्नुहुँदै मूखिक जातका कुरा सुनाउनुभएको थियो ।

छोराप्रति बिम्बिसारको कति गहिरो प्रेम थियो भने—एक दिन बालक अजातशत्रुको औलामा खटिरा थायो । खटिरा दुखेकोले उनी सारै रोएका थिए । कसैले पनि फकाउन नसकेपछि रोइरहेको बालकलाई विनिश्चय आसनमा बसिरहेका राजाकहाँ लगिदिए । राजाले उनलाई फकाउन थाले । यत्तिकैमा बालकले आपनो औला राजाको मुखभित्र राखे । खटिरा राजाको मुखभित्र फुट्यो । औला क्षिकदा बालक फेरि रोलान् भनी फुटेको खटेराको पीप सहितको रगत राजाले मिलिदिए । यस्तो थियो राजाको पुत्र—स्नेह ।

रजगृह नगरमा अति धनाड्य जोतीय भन्ने एक सेठ थिए । उनको श्रीसम्पत्तिको ब्यान सुनी बिम्बिसार राजा एक दिन उनीकहाँ हर्न गएका थिए । त्यसबखत अजात-शत्रु राजकुमार पनि बाबुको औला समाती साथमा गएका थिए । ती जोतीय सेठको जुवाहारात युक्त साततले प्रासाद देखेर बालक राजकुमारको भनमा यस्तो लागेको थियो—“अहो ! मेरा पिता काठका घरमा बस्थन् जहाँ कि यी जोतीय सेठ यस्तो सप्तरत्न युक्त प्रासादमा बस्थन् । म राजा भएपछि यिनलाई यो प्रासादमा बस्नदिनेछैन ।”

यो राजकुमार सानो उमेरमा आपना बाबुसंग बुद्ध-कहाँ जान्थे भन्ने कुरा सुमङ्गलविलासिनीले उल्लेख गरेको छ । पछि उमेर बढ्दैगएपछि बिम्बिसार राजाले आपनो छोरालाई समयमै उपराजाको पदले पनि विभूषित गरेका थिए ।

मात्र स्वभाव धर्म हो,
आत्मा छैन कहीं पनि ।

यस्तो अनित्य र दुःख,
अनात्मज्ञान जान्दछ ।

दुःखबाट मुक्त हुने नै धर्म हो

● भिक्षु धर्ममूर्ति, श्रीलंका

विश्वमा मानिस कुनै न कुनै धर्म मान्दछन् । कुनैपनि धर्म नअपनाउने व्यक्ति पनि विश्वमा देख्न पाइन्छ । बौद्ध मुस्लिम, क्रिश्चियानी र हिन्दू चार धर्म विश्वमा प्रसिद्ध छन् । मानिसले कुनै धर्म मान्दैमा त्यसलाई त्यस धर्मको अनुयायी भन्न सकिँदैन । आज यहाँ घरको प्रमुखको रूप-मा रहेको बाबुको जुन धर्ममा रहेको छ त्यसको परिवारका सदस्यहरू सबै त्यही धर्माबिलम्बी हुन् भन्ने चलन छ । वास्तवमा छोराको आचरण अर्को नै भएर बाबुको व्यवहारभन्दा भिन्नै हुन सबै र आचरणले उसले अर्कै प्रकारको धर्म मानिरहेको हुन्छ । पूजा आजा गर्दैमा, वन्दना गर्दैमा र सत्कार गर्दैमा मात्र कुमै धर्मको धर्माबिलम्बी बन्दैन । बुद्धको उपदेश अनुसार धर्मअनुसार आचरण गर्नु नै धर्मप्रतिको ठूलो गौरव र आस्था हो । जसले धर्म के हो भनी बुझेर लिन्छ र बुझेको कुरालाई सर्वदा आफ्नो जीवनमा अपनाउने कोशीश गर्न उही नै धार्मिक ठहरिन्छ ।

आजकाल धेरेजसो नामले मात्र बौद्ध, मुस्लिम' क्रिश्चियानी र हिन्दू बन्न पुगेका छन् । आफ आफ्नो धर्म अनुसार उनीहरूले आचरण गर्न र भन्नेमा शंका छ । जसले जुन धर्मअनुकूल आचरण गर्दैन उसलाई त्यस धर्मको धर्माबिलम्बी भनी कसरी निश्चित गर्ने ? यहाँ जन्मले कोही कुनै धार्मिक बन्दैन कर्मले मात्र बन्दछ भन्ने भगवान् बुद्धको एक सामयिक उपदेशलाई संश्नु उचित हुन्छ ।

न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राह्मणो ।

कम्मना वसलो होति, कम्मना होति ब्राह्मणो ॥

जातले कोही पनि चण्डाल वा ब्राह्मण हुँदैन कर्मले

चण्डाल वा ब्राह्मण हुने हो जसरी ब्राह्मण वा चण्डालको योनिमा जन्मदैमा ब्राह्मण वा चण्डाल हुँदैन त्यसरी नै जो कोही धर्माबिलम्बीको कोखबाट जन्म हुँदैमा त्वो त्यसको धर्माबिलम्बीको रूपमा रहन्छ भन्न सकिँदैन ।

मानिसले आफू को हुँ भन्ने कुरा सोच्नुपर्छ अरुको हुन् भनेर उसको दोष गुण पहिल्याएर मात्र हुँदैन । एक सिंहली साहित्यकारले भनेका छन् कि हाम्रा दुई आँखाहरू बाहिरपटि भएका हुनाले बाहिरका बस्तुमात्र देखिन्छ आफ्नो भित्रका कुरा देखिँदैन । त्यसकारण ज्ञानरूपी आँखाले आफूलाई हर्न सिवनुपर्छ । भगवान् बुद्धका उपदेशले पनि हामीलाई पहिले आफूके हो भनी चिन्न सिकाएको छ । बुद्धको उपदेश अनुसार हाम्रो शरीरभित्र नै संसार, संसारोत्पत्ति, संसारको निरोध र निरोध गर्ने मार्ग विद्यमान छ । यसको मतलब हामीभित्र नै दुःख, दुःखोत्पत्ति, दुःखको निरोध छ र दुःख निरोध गर्ने मार्ग विद्यमान छ भनिएको हो ।

कुनैपनि धर्माबिलम्बीको आकांक्षा यस दुःखी र दुःख जीवनबाट जसरी भएपनि मुक्त हुने हुन्छ । त्यसैले दुःखबाट मुक्ति पाउन मानिस धर्म अपनाउँछ । तर अफसोच यो छ कि प्रायः धर्माबिलम्बीहरू आफू आफूले मानेको धर्म नै सत्य हो, र त्यही धर्मविना मानिसलाई मुक्ति प्राप्त हुँदैन भन्दछन् र एक अकलि मानिसको धर्मप्रति धृणा र हेला गर्न अनि कलह उब्जाउँछन् । कुनैपनि धर्मका आचार्यहरूले धर्मदेशना गरेको ज्ञानित र विमुक्तिको लागि हो सिवाय धर्मको नाममा भेदभाव ल्याई मानव मानव बीच दुन्दू

र कलह उत्पादन गरी अशान्ति मचाउन होइन । त्यसैले कल्पना गर्ने शक्ति र आत्मबोध गर्ने शक्तिलाई उज्जाई दुःखबाट मुक्त हुने सही बाटो पहिल्याउनु कुनैपनि धर्मबिलम्बीको प्रथम कर्तव्य हो । मानिस आफै उदाहरण बन्नु-

(कविता)

प्रत्येक जीवलाई म मायागर्घु

- धर्मराज “निभाः”

जड चेतन भएका प्राणीहरूको दयनीय अवस्था देखेर
चतुर्व्वहा विहारका साथ म माया गर्घु
४ वर्ण ३६ जातको फूलबारी नेपालमात्र होइन
समस्त ब्रह्माण्डका जीवलाई मेरो चेतना दर्पण झें सधैं हेर्घु ।
म आफै पनि ब्रह्माको एक प्रतीक भएकोले
सबै जीवतत्वलाई मेरो नाम र रूपको अष्टकला संझेर
मायागर्घु ।

मेरो पञ्चस्कन्धको देहमा सबै प्राणीको पञ्चस्कन्धको
रूप देखापर्छ
मेरो पञ्च महाभूतको धातु निर्माणमा सबै जीवकोषको
छाया देखापर्छ
मेरा यी १२ आयतनको पुञ्जब्रह्म हैं
विशाल ब्रह्मचक्रवालको एक परमाणुको रूपमा आकर्षण
हुन्छ ।

पर्छ अरूलाई उदाहरण बनाउने होइन । यसकारण चाहे
कोही बौद्ध, मुस्लिम, क्रिश्चियन वा हिन्दू होउन् सही धर्म
वा सत्यधर्मलाई अपनाई दुःखीजीवन र दुःखीसंसारबाट
मुक्त हुने धर्मलाई मार्गको रूपमा लिनु उचित छ ।

मेरो शारीरिक, मानसिक र बौद्धिक विकास
सबै जड र चेतनशीलको लागि
मेरो अनन्त संस्कारको साकार रूप सबै जड र
चेतनशील प्राणीको लागि
मेरो प्रत्येक सपना विषना शून्यताज्ञान र
करुणा सहितको बोधिचित्त
मेरो रूप, प्रज्ञारूपि धरतीमाताको अनुरूप सविकल्प
समाधिमा मग्न
मेरोनाम, उपायरूपि आकाश वा शस्त्र अनुरूप निर्विकल्प
समाधिमा मग्न
त्यसैले मेरो यो बलले
मैत्री र करुणाको तरङ्ग फैलाई सबै प्राणीलाई उपकार गर्घु ।
भूत, भविष्य वर्तमानको प्रत्येक जीवलाई मायागर्घु ।

*

(कविता)

भगवान्को खोजी

- लक्ष्मी श्रेष्ठ

हाँस्न म कसरी सक्छु जब
आँखाको नानी धमिलिसकेको छ,
भगवान्लाई पाउन कसरी सक्छु म
मन नै मेरो काबू बाहिर भैसकेको छ ।
तन मन धन अपैर खोजें भगवान्लाई
धमिलिएको आँखा बोकी,

भित्रबाहिर ठाउँ ठाउँको मन्दिर मन्दिर धाए
किन्तु देख्न सकिन मैले कर्ते भगवान्लाई ।
पाएँ अन्तमा चित्तशुद्धी
महामानव गौतमको उपदेशलाई बुझेर
पञ्चस्कन्धको देह चप्पा चप्पा छाम्दा
भगवान् त आपनै मनमन्दिरमा रहेछ ।

★

(अधिल्लो अङ्गबाट क्रमशः)

बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा होइन

● तिलकमान गुभाज्

बुद्धधर्मले आत्मामात्र होइन ईश्वर पनि मान्दैन । त्वंतेप्राचीन वैदिक धर्मका पंडित महापंडितहरूले बौद्ध दर्शनलाई नास्तिक संज्ञा दिएर चार्वाक दर्शनको पंक्तिमा राख्ने प्रयास गरेका थिए । यो कुरा प्राचीन धार्मिक इतिहासका ज्ञाताहरू सबैलाई थाहा छ । वास्तवमा बुद्धधर्मले ईश्वरको अस्तित्व स्वीकार गर्दैन पनि । त्यसरी अनीश्वरवादी बुद्धधर्म जसलाई तत्कालीन वैदिक धर्मावलम्बीहरू नास्तिक भन्ने संज्ञा दिन्थे-लाई हिजो आजको ईश्वरवादी हिन्दूहरूले किन र कसरी आपनो शाखाको रूपमा व्याख्या गर्न खोजिएका हुन् त्यो कुरा सर्वसाधारणको चिन्ता र मानदेखि फरक कुरा हो । यो एउटा विडम्बनाकै कुरा हो कि जुन महापुरुषले ईश्वरको अस्तित्व स्वीकारेन, उसैलाई ईश्वरको अवतार भनेर भन्न खोजिएकोछ । के यो सुहाउँदो कुरा हो ? एकातिर अनीश्वरवादी एवं बुद्धधर्म अको-तिर ईश्वरवादी एवं आत्मवादी हिन्दूधर्म ! कसरी शाखा हुने ? कसरी प्रशाखा हुने ? जब कि यी दुइवटाको जरा नै बेग्लाबेग्लै छन्, आधारभूत अंगहरू नै फरक-फरक छन् फल र फूल नै श्रकं श्रकं हुन् । हिन्दूधर्मका मूलभूत आधार, विशेषता र मौलिकता मध्ये ईश्वर, आत्मा, वेद, अ॒, गाई, वणश्रम व्यवस्था आदि हुन् । कुनै पनि कुरामा हिन्दूधर्म र बुद्धधर्मको विचार र मान्यता मिल्दैनन् । फरक फरक छन् । अधिकांशतः विपरीतपनि छन् भने बुद्धधर्मको शाखा या हांगा कसरी हुन्छ ? त्यो भनाइ कसरी मिल्छ ? कसरी प्रमाणित हुन्छ ? यस्तो कुरामा पनि किन-

एकतर्फी प्रचार प्रसार भैरहन्छ, यो एक रहस्यको कुरा छ र बुझन नसकिने कुरा छ । धर्म जस्तो विषयमा सत्य र तथ्यलाई एकतिर राखी, वास्तविकतालाई बेवास्ता गरी कोही विद्वानहरूले भने भन्दैमा हाहामा लाग्नु उचित हुँदैन । त्यसरी हाहामा लागेर न बुद्धधर्मको हित हुन्छ' न त हिन्दूधर्मको नै कल्याण हुन्छ । धर्ममा वा धार्मिक क्षेत्रमा नै सत्यता रहेन भने, धर्ममा तथ्य र गम्भीर प्रश्न हो जुन आजका नेपाल र भारतका विद्वानहरूले हृदयंगम गर्नु नितान्त आवश्यक छ ।

बुद्धधर्म र हिन्दूधर्मका बीच चक्रो मतभेद भएको अर्को विषय छ हिंसा । बुद्धधर्म हिंसा गर्दैन, हिंसामा विश्वास गर्दैन । त्यो धर्मको संपूर्ण सिद्धान्त र व्यवहार छ अहिंसात्मक छ । बुद्धधर्म र अहिंसा यति निकटमा घुल-मिल भएर रहेका छन् कि बुद्धधर्म मान्नासाथ, अहिंसाको स्मरण हुन्छ, अहिंसाबोध हुन्छ र छोटकरीमा भनौं भने बुद्धधर्म पूर्णरूपेण अहिंसामा आधारित छ । तर हिन्दूधर्म त्यस्तो छैन, अहिंसामा आधारित छैन । हिन्दूशास्त्रका कुनै कुनै पन्नाहरूमा अहिंसाको वर्णन गरिएको त पाउन सकिन्दू, तर त्यसको लगतै र त्यो भन्दा धेरै वर्णन यसरी मारियो उसरी मारियो, यस किसिमले बली दिँदा यस्तो फल प्राप्त भयो भन्ने देखिन्छन् । अर्थात् कुनै हिन्दूले एउटा हातले अहिंसा परमो धर्मको व्यानर देखाउँछ भने यो निश्चय छ कि यसको अर्को हातमा अवश्य धारिलो छुँदा

या तरवार या धनुषकाँड़ युक्त हुनेछ । हिन्दूधर्ममा १८ वटा बलिको शास्त्रले विधान गरेको छ । त्यसमध्ये पंच बलि त आजभोलि कसैकसैले गिता च्यापेर भारतमा अर्हिसात्मक आन्दोलन गर्ने महात्मा गान्धीको उदाहरण दिने गर्दछन् । महात्मा गान्धीले गीताको सार के कति लियो, त्यो उनको आपनो कुरा हो । तर भगवान् कृष्णको मुख्यारविन्दबाट प्रत्यक्ष गीताको श्रवण गर्न पाएका अर्जुनले आपने सन्तानको विरोधमा धनुषकाँड़ चलाएका थिए । भगवान् कृष्णके प्रेरणाले त्यत्रो महाभारत काण्ड मच्चिएको सर्वविदित कुरा हो । त्यतिमात्र होइन, त्यसपछिका अनेक धर्मशास्त्रहरू पनि श्रेनेक कलह, षड्यन्त्र र हत्याको विवरणले भरिएका छन् । उता भगवान् बुद्ध त्यसरी कसैको शरीर हत्या हिसा गर्नुमा विश्वास गर्दैनन् । आफैलाई मार्न आउनेमाथि पनि तथागत द्वेषको भाव राखेनन् र बदला लिने गर्दैनन् । उनले यस संबन्धमा भनेको छन् ।

नहि वेरेन वेरानि सम्मन्तीधि कुदाचनं
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्सो सन्मन्तनो

धम्पद-१/५

भगवान् बुद्धले कहिल्यै वैरभावलाई वैरभावले हटाउने प्रयास गरेनन्, हत्याको बदला हत्यागर्ने विचार गरेनन्, उनको अर्हिसा परमो धर्म भन्ने सिद्धान्त, सिद्धान्तकै लागि मात्र होइन, कागजीमात्र होइन, देखावटको लागि मात्र पनि होइन, उनको त्यो सिद्धान्त थियो, अटल र उनको त्यो व्यवहार थियो— जस्तो सुकै आपत्ति— विपत्तिको बेलामा पनि उनले त्यो सिद्धान्त छोडेनन्, त्यो व्यवहार त्यागेनन् । उनको पालामा अंगुली-माल भन्ने एकजना अत्यन्त डरलाईदो डाँकु थियो जसले १००० जनालाई भारेर प्रत्येकको एक-एक वटा ओँलाको

माला लगाउने अनुष्ठान गरेको थियो । उनले ६६६ जनालाई मारिसकेको थियो र अब एकजना मात्र बाजौ थियो । एकजना पाएमा उनको कार्य पूरा हुने, प्रतिज्ञा पूरा हुने निश्चय थियो । त्यही बेला उनले जंगलमा भगवान् बुद्धलाई भेट्यो । उनको कार्य पूरा गर्ने एकजना मानिस पाएर उनी खुशी भएर भगवान्‌लाई मार्न खोजे, तर सकेन । ऊ आफै छबक परे, हेरान भए र अन्तमा केही सीप नलागेर ऊ बुद्धको शरणमा गए । बुद्धले शरण दिए ।

हिन्दू धर्ममा उहिलेमात्र होइन, अहिले पनि बलि प्रथाको उत्तिकै चलन छ । हाम्रो देशका कतिपय महत्व-पूर्ण धार्मिक स्थलहरूमा, कोटहरूमा कुन कुन प्राणीहरू के कति बलि दिने भन्ने कुराको कोटा नै तोकिएको छ । साथै कतिपय ठाउँहरूमा बलि दिनका लागि प्राणीहरू खरीद गर्ने बजेटको समेत व्यवस्था मिलाइएको हुन्छ । यस किसिमले हिसा या अर्हिसाको सिद्धान्त सम्बन्धमा पनि बुद्धधर्म र हिन्दूधर्मका बीच मतमतान्तर भएको प्रष्ट देखिएकोले यो कुरा जोडादार साथ भन्न सकिन्छ कि बुद्ध धर्म हिन्दूधर्मको शाखा होइन ।

बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा होइन भन्ने कुरा धेरै-धेरै धर्मात्माहरूले प्रष्ट रूपमा भनिसकेका छन् । तैपनि बीचमा केही विद्वान्‌हरूले तोडमोड गरेर व्याल्या गरिदिंदा भ्रम उत्पन्न भएको मात्र हो । यस सम्बन्धमा द्वारका शारदा पीठाधीश्वर जगद्गुरु शंकराचार्य सच्चिदानन्द तीर्थ स्वामीले प्रकट गरेको विचार यहाँ स्मरणीय छ । उनले आपनो त्यो विचार भारतबाट प्रकाशित हुने विशिष्ट धार्मिक पत्रिका ‘कल्याण’ को धर्माङ्कु विशेषाङ्कु (वर्ष ४० संख्या १, १ जनवरी १९६६) मा श्री जगद्गुरु शंकराचार्य तथा सनातनधर्म भन्ने लेखमा प्रष्टरूपमा अभिव्यक्त गरेका छन् । यदा यदा हि धर्मस्यको प्रसंगमा उनले लेखेका

छन् - “कलियुगको प्रारम्भदेखि ढाई हजार वर्षपछि जब धर्मको पुनः लानि थियो, तब साक्षात् भगवान् शंकरले नै आच शंकराचार्यको रूपमा अवतीर्ण भएर धर्मोद्धार गरे । श्री मदाद्यशंकराचार्यको चरित्र को जान्दैन र ? उनै आचार्य शरणले जुन समयमा अवतार लिए, त्यस समय नान्तको स्थिति नै विचित्रको थियो ? चार्वाक, लोकाय-लिङ्, बौद्ध, जैन आदि वेद नमान्ते तथा कोही तान्त्रिक र विचित्र मतवालाहरू प्रबल भएर झगडा गर्दथे । बुद्ध-धर्मको प्रभाव त धेरेअघि बढिसकेको थियो । सनातनधर्म लुप्त प्राप्त भएर गएको थियो ।

बनाइबाट ३५ कुराहरू छलंझ हुन्छन् । प्रमथतः बुद्धधर्म-ले वेद मान्दैन भनेर जुन पहिले भनियो, त्यो कुरा सिद्ध हुन्छ । दोश्रो कुरा, बुद्धधर्म र सनातनधर्म दुवै बेग्नालेग्लै धर्म हुन् भन्नेमा शब राम्ररी क्लेश हट्नुपर्दछ, भ्रम निवारण हुनुपर्दछ । तेश्रो, त्यसबेला बुद्धधर्म अरू कुनैपनि धर्म भन्दा धेरै कंलिएको थियो । त्यही कुरा सनातनी धर्म-वालाहरूलाई सह्य भएन । बुद्धधर्मको त्यो बढोत्तरीलाई तिनीहरूले धर्मको ग्लानी सम्झे जसको लागि शंकर भग-वान्ले शंकराचार्यको रूपमा प्रकट हुनुपन्यो । चौथो, बुद्ध-धर्मलाई पतन गरेर नै शंकराचार्यले सनातनधर्मको पुन-स्थान गरेका थिए ।

बदि आज भोलिका विद्वान् हरूले प्रचार गरेक्षे त्यस-बेलाका धर्मतिमाहरूले या भनौं शंकर भगवान् आफैले बुद्धधर्मलाई सनातनधर्मको शाखा मानेको भए बुद्धधर्मको त्यो उन्नति देखेर त्यसरी टाउको दुखाउने नै थिएनन्, शंकर भगवान् आफै शंकराचार्यको रूपमा अवतीर्ण हुनुपनेकारण नै थिएन । यदा यदा हि धर्मस्य भन्ने गीताको

उक्ति लागु गर्ने पनि दरकार न हुने थिएन । तर जुन हुनु नपनै भनेर आज हामी भन्छौं, त्यसबेला तो सबै भलू किन भने बास्तवमा यी दुई धर्महरू बेग्ना-बेग्लै नै छन् । यो कुरा जगद्गुरु शंकराचार्य सच्चिदानन्द तीर्थस्वामीको मार्थि उल्लिखित निडरूर निरपक्ष भनाइले अरू सिद्ध गरिएको छ ।

शंकराचार्यले त्यसमा प्रकट गरेको विचारमा सहशत हुन नसकिने योटा कुरा छ, त्यो के भने उनले मार्थि उल्लिखित धर्महरू आपसमा झगडा गर्दथे भनेर बुद्धधर्मलाई पनि एउटा झगडालु चरित्रको धर्म भन्न खोजे । अरू धर्मले के-कस्तो गरे, त्यो यस लेखको चासोको विषय होइन । तर बुद्धधर्मले कहीै कसैसँग त्यसरी झगडा गरेन, कहीै कतै अशान्तिको सिर्जना गरेन । यो एक यथार्थ हो । यो कुरामा विश्व इतिहास साक्षी छ ।

बुद्धधर्म विश्वका धेरै देशहरूमा फैलिएको छ । यो धर्म जहाँ पुगेको छ, त्यहाँ शान्ति र मैत्रीपूर्वक रहेको छ । बुद्धधर्मले राजा बिम्बिसार, सन्नाट अशोकदेखि कनिष्ठ, हर्षवर्धन जस्ता भारतका बडे बडे राजाहरूलाई आपनो बनायो, तर झगडा गरेर होइन, बलजफतीले पराजय गरेर होइन, हार र जीतको सवाल उत्पन्न गरेर होइन । बुद्ध-धर्म श्रीलङ्का पुग्यो, चीन पुग्यो, तिब्बत, जापान, थाइलैण्ड, लाओस, बर्मा, मङ्गोलिया आदि देशहरूमा पुग्यो र आज कतिपय देशको यो राज्यधर्म पनि भएको छ । बुद्ध-धर्म जहाँ-जहाँ पुग्यो, कहीै कतै हिंसा गरेर होइन, दिग्बिजय गरेर होइन, षड्यन्त्र गरेर होइन, कहीै कसैलाई पराजय गरेर पनि होइन, मैत्रीपूर्वक र शान्तिपूर्वक नै गएको छ । यस्तो शान्ति, मैत्री र अर्हिसाको सन्देश दिने, सह-अस्तित्व-१ विश्वास गर्ने, बहुजन हित र बहुजन सुख-को व्यावहारिक शिक्षा दिने, बुद्धधर्मलाई ‘झगडा गर्दथे’

अनेक भक्तु सरासर गलत हो । त्यो अन्याय हो । बुद्धधर्म प्रतिको त्यो दुराप्रह हो ।

बुद्धधर्मप्रति त्यस्ते विचार भारतका कहलिएका धार्मिक विद्वान् कवि लेखक गोस्वामी तुलसीदासले पनि प्रकट गरेका छन् । हुन त त्यस्तो द्विबुद्ध विचार अरूहरूले पनि प्रकट नगरेका होइनन् । तर गोस्वामी तुलसी अग्रगण्यमा गनिन्द्रन् । उचले भगवान् बुद्धलाई आपनो दोहावलीमा निन्दा गरेका छन् । उनले भनेका छन्-

अतुलित महिमा वेदकी तुलसी किए विचार ।

जो निन्दित निन्दित भयो विदित बुद्ध अवतार ॥

गोस्वामीको त्यस भनाइबाट २।३ वटा कुराहरू प्रष्ट हुन्छन् । प्रथमतः बुद्धले वेद मान्दैन भक्ते कुरा केरि पुष्ट भएको छ । दोशो बुद्धले वेदको निन्दा गरेकोले उनीहरूले बुद्धको निन्दा गरेका हुन् । यो सानो कुराबाट गोस्वामी-कालमा पनि कटूर हिन्दूहरूले बुद्धधर्मलाई के-कस्तो संझने रहेछन् भन्ने प्रष्ट हुन्छ । आजकालका कोही विद्वान् ब्राह्मणहरू बुद्धधर्म र हिन्दूधर्मको तालेल मिलाउनुपर्छ भन्दै बुद्ध ठीक थिए तर उसका अनुयायीहरूले बुद्धको कुरा बंग्याएकाले फाटो देखिएको हो भनेर दोष सबै बुद्धधर्मतिर थपान खोज्दछन् । बुद्ध ठीक भएको भए किन उसलाई नास्तिक भनियो ? के हिन्दूधर्म अनुसार नास्तिक हुनु पनि ठीक हुन्छ ? बुद्धलाई ठीक मानेको भए उनलाई चोरलाई ज्ञै दण्ड दिनुपर्छ भनेर किन भनियो ? बौद्ध मन्दिर नजानू भनेर किन रोक लगाइयो ? बौद्धहरूको अनुहार नहेर उनीहरूसँग बोल्दै नबोल भनेर किन भन्न लगाइयो ? एकतिर हिन्दूशास्त्रले यथानाम बुद्ध र बुद्धधर्मलाई गाली गर्दैछन् भने अर्कोतिर कोही विद्वान् हरू बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो भनी जहाँ पायो त्यहाँ,

जतिखेर पायो उतिखेर चिल्लाउदैछन् । यसको अर्थ के हो ? रहस्य के हो ? के लिखतमा योटा कुरा मौखिक अर्के कुरा गरेर जुक्याउनु उचित हो ? धर्ममा गहिरो अध्ययन नभएका जिजासुहरूलाई के त्यसरी भुलभुलेयाना राख्नु उचित हो ? के यही नै धर्म हो ? के धर्म भनेको यस्तै हुन्छ ? यी यस्ता प्रश्नहरू हुन् जसको जवाफ आजका विद्वान् हरूले इमान्दारीपूर्वक शास्त्रसम्मत किसिभले दिनुपर्दछ । इतिहासलाई साक्षी राखेर दिनुपर्दछ र सत्यलाई आधार भानेर भन्नुपर्दछ ।

यसरी यी दुई धर्महरूको दर्शन, सिद्धान्त, आजार, विचार, व्यवहार आदि सबै पक्षहरू मौलिक रूपमा नै फरक देखिन्छन् तापनि केही विद्वान् हरूले बुद्धधर्मलाई हिन्दूधर्मको एक शाखाको रूपमा तथा गौतम बुद्धलाई हिन्दूधर्मको ईश्वरका अवतारहरूमध्ये नवौं अवतारमा राख्ने प्रयास गरेको देखदा हिन्दू र बौद्ध दुबैलाई आश्चर्य भएको देखिन्छ किनभने हिन्दूधर्मका सबै अवतारहरू आस्तिक छन् । तर पछि अवतारका रूपमा स्वीकारेका गौतम बुद्ध एकजना नास्तिक छन् । आस्तिकको शुद्धलामा एकजना नास्तिकलाई किन र कसरी अवतारको रूपमा ग्रहण गर्न खोजिएको हो यो बझन गाहो छ । अझ त्यो भन्दा गाहो यस कुरामा छ कि ईश्वरको अस्तित्व स्वीकार नगर्ने गौतम बुद्धलाई ईश्वरको नवौं अवतारको रूपमा राखिने प्रयास भयो र फेरि त्यो प्रयास गौतम बुद्धको जीवनकालमा र त्यसपछि पनि भास्तर्वर्षमा जब बुद्धधर्मको स्वर्णिमकाल थियो, त्यतिबेला सम्मपनि उनलाई अवतारको रूपमा वर्णन गरेको पाइँदैन भने आजका विद्वान् हरूको भनाइलाई कुन आधारमा स्वीकार गर्ने ? कुन आधारमा मान्ने ? कुनै आधार विना गरिएको यो प्रचार न बौद्धले, न सच्चा हिन्दूले न स्वीकार गर्न सकछ ।

तता बौद्ध वाडमय पलटायौ मने हामी गौतम बुद्ध-
सम्बद्ध पहिले पनि यस पृथ्वीमा कतिपय बुद्धहरू विद्यमान
जन्मे पाउँछौं । दीपकर बुद्धदेखि कनकमुनि बुद्ध, कक्षु-
चन्द्र बुद्ध र गौतम बुद्धसम्भवो आफने इतिहास छ ।
हिन्दूधर्मका रामचन्द्र र कृष्णहरूका समकालीन एवं त्यो
सम्बद्ध पहिले पनि बुद्धहरू यस पृथ्वीमा अवतरण भै धर्म
देखान्त दिक्षुको दोष शास्त्रहरूमा देखिन्छ । यसरी बुद्ध-
धर्मजाई हेच्यो भने बुद्धधर्मको आफने दर्शन, आफने
जिह्वान्त आफने स्वतन्त्र आधार भएको प्रष्ट देखिन्छ ।
आफने दर्शन, आफने सिद्धान्त भएको र आफने आधारमा
मजबूत भएकोले बुद्धधर्म अरु धर्मको शाखा हो, हांगा हो
अनु अनावश्यक र अनर्गत प्रचारमात्र हो, कपोलकल्पित
हो, मनगढन्ते तर्क हो र आधारहीन कुरा हो ।

बुद्धधर्म हिन्दूधर्मको शाखा हो, बुद्ध हिन्दूधर्मका नवौं

अवतार हुन भन्ने कुरा आज भोलि भौसम- वेमौसमपा
व्यक्त गरिँदैछन्, किन, कसरी र कहाँबाट यो कुरा चर्का-
उँदै लगाएको हो, यो एक अध्ययनको कुरा हो तापनि धर्म
जस्तो विषयलाई जतिखेर पायो उतिखेर कोट्याउँदा
समाजमा त्यसको नराम्रो असर पर्न सक्छ र एकजना
विद्वान्ले हो भनेर तर्क दियो भने अर्को पक्षले होइन भनेर
प्रमाण प्रस्तुत गर्नुपर्ने स्थिति आउन सक्छ । यो हो र
होइनको विवादले अरु भनोमालिन्यता ल्याउन सक्छ र
आजको हाम्रो स्वस्थ सामाजिक एवं धार्मिक स्थिति
धमिलिन सक्छ । यो विवाद चर्काउँदै गएमा हार र जीतको
प्रश्न बनेर प्रतिष्ठाको विषय हुन सक्छ र हामीमा अन्त-
निहित सहिष्णुता समेत नष्ट हुन सक्छ । त्यसो भएमा
स्थिति अरु जेलिउँदै जाने देखिन्छ । हामी त्यति पर पुग्नु
हुँदैन । त्यति परको स्थिति हामी कसैको पनि हितमा
हुँदैन । यो कुरा समयमै सबैले हृश्यंगम गर्नुपर्दछ ।

पुकार्छु म बुद्धलाई

- सुश्री कुमारी तिम्बू

बास्तविकताको अनभिज्ञता
छाइरहेको छ आज,
सत्यमन्दा असत्यको बढी
विजयध्वजा फहरेको छ ।

सत्य लोप हुँदैछ
आफ्नो दोष लुकाई
अबोघलाई दोषी बनाउने
क्रियाकलाप सफल छ ।

अटल सगरमाथाको काखमा
जन्मेका घेरै मानव छन्
त्यसमा एक हे गौतम बुद्ध !
परिनिर्वाण भई गएका छौ ।

पुकार्छु हे बुद्ध तिमीलाई
फेरि पनि तिम्रो छाया देऊ
मानवमन मस्तिष्कमा
ज्ञान गुण भरिदेऊ ।

उत्तम व्यक्तिको उपदेश स्वीकार गर्नु

○ भिक्षु मैत्री

आमा, बुबा, गुरु, पण्डित र आफूभन्दा उमेरले पाको भएकाहरूबाट अववाद उपदेश ग्रहण गर्नु 'सोवच्चस्ता' उत्तम मंगल हो । यसलाई अठाइसवाँ मंगल मानिएको छ ।

संसारमा तथागत बाहेक सबै कुरा जाने अरु कोही छैन । सामान्य पृथगजनहरूले जानेका कुराभन्दा नजानेका कुराहरू धेरै हुन्छन् । त्यसकारण धेरै जसोले भूल गर्छन् । भूलै नहुने यो संसारमा कोही हुँदैन । गर्नुपर्ने कुरा बिसंन सक्तछ । नविर्सने कोही हुँदैनन् । भगवान् बुद्ध मन्त्रहुन्थ-

कस्सच्चया न बिज्जन्ति, कस्स नत्थ श्रपागतं ।

को न सम्मोहमापादि, कोध धीरो सदा सतो ॥

यो संसारमा कसलेमात्र भूल गर्दैन र ? कसको अपराध हुँदैन र ? को मात्र झुकिंदैन र ? को मात्र सधैं पण्डित भैरहन्छ र ? को होशमा हुन्छ ?

संसारको नियम साधारण मानिसहरूले बुझ गाहो हुन्थ । संसारका प्राणीहरूले गर्ने कार्यहरू मध्ये कुनै कायले गर्दा इहलोक र परलोक वर्तमान र भविष्यलाई केही फाइदा नहुनेमात्र होइन अनर्थ पनि हुन सक्ने हुन्थ । शुरुमा फाइदा भएर अन्तमा हानी हुने पनि छन् । यो जन्ममा सुख सुविधा प्राप्त भएर अर्को जन्ममा दुःखमा घर्न सक्छ । यो जन्ममा दुःख भोगेर अर्को जन्ममा सुख भोग्ने पनि हुन्छन् । इहलोक परलोक दुर्बंमा सुख दुःख

हुने पनि हुन्छन् । आफूलाई सुख भएर अरूलाई दुःख हुने पनि हुन्छ । आफूलाई दुःख भएर अरूलाई सुख हुने पनि हुन्छ । आफू र अरू दुर्बलाई दुःख वा सुख हुने कार्य पनि हुन्छन् ।

प्राणीहरूले गर्ने काम ज्ञे नगर्ने काम पनि धेरै छन् । त्यो नगर्नाले अर्थ वा अनर्थ हुन सक्तछ । यस-प्रकार अनेक किसिमसँग हुने कार्यको सबैले थाहा पाउन सक्दैनन् । त्यसकारण गर्नुपर्ने के हो ? र नगर्नु पर्ने के हो ? बुझन सल्लाहकारको आवश्यकता पर्दछ । आफूभन्दा जाने जेठो वा पण्डितहरूको सल्लाह नलिने वा नमान्ने व्यक्तिलाई दुःख वेदना र पश्चात्ताप भइरहन्छ । दुर्बलोकमा राष्ट्रो बन्न विद्वान् पण्डितहरूको सल्लाह उपदेशलाई मान्युपर्दछ । त्यो स्वभावले दुर्बलोकमा सुख दिने भएकोले यसलाई उत्तम मंगल मानिएको छ ।

संसारमा कोही व्यक्ति उत्तम व्यक्तिहरूको सल्लाह मान्न तयार हुँदैन र आफ्नो मनोमानी गरी पतन हुन्छन् । कोही व्यक्ति मैले अरूको सल्लाह लिनु ढीक छैन भनी सल्लाह नलिई बस्थन् अनि कसैले सल्लाह दिएपनि निस्तिकी त्यसमा रिसाउने गर्न्छन् । त्यो व्यक्तिको अज्ञानता हो । सबै कुरा जाने बुझेका तथागतलाई पनि गुरु बिना बस्नु अप्छेरो छ । मैले पनि कसैलाई गुरुमानी बस्नुपन्यो भनी बिचार गर्दा आफ्नो आचार्यत्वमा राख्न सक्ने मात्र होइन आफू समान पनि कोही भेटाउन नसके-

मैले पारमिता पूरा गरी जुन धर्मलाई अवबोध गरी लिएको छु त्यसलाई नै म गुह मानी बस्नेछु । भनी धर्मलाई सम्मान सत्कार गरी बस्नुभयो ।

सल्लाह भनेको जोसुकेको पनि लिनुपर्ने हुन्छ यदि त्यस व्यक्तिको सल्लाहले रास्रो मार्ग देखाउँछ भने । आफ्नो आंचा आफूले नदेखे झें धेरै जसोले आफ्नो दोष आफूले देखन सक्दैनन् । त्यस्तो बेला विद्वान्‌हस्तको दोष अनपढले देखन सक्दै । त्यसकारण आफूभन्दा नजानेका व्यक्तिले भनेका कुरामा हेला नगरी मान्युपर्दछ । कुनैबेला मूर्खले विद्वान्‌लाई छोराछोरीले आमाबाबुलाई, चेलाले

गुरुलाई र बच्चाले बढालाई अमूल्य सल्लाह दिन सक्दै । त्यसकारण कसैले आफूलाई सल्लाह दिएमा, त्यो सल्लाह-बारे गौर पूर्वक विचार गर्नुपर्छ । सूर्यको ज्योति धेरै भएपनि सूर्यले ज्योति फैलाउन नसक्ने ठाउँमा एउटा सानो दियोले ज्योति फैलाउन सक्तछ । त्यस्तै महाप-ठिडतले नदेखेको चीजलाई एकजना मूर्खले देखन सक्तछ ।

प्रजावान्‌मध्ये अग्, अग्राधावक, धर्मसेनापति सारिपुत्र महास्थविरले सानो सातवर्षीय शामणेरले दिएको सल्लाहलाई मान्युभयो, यसैले उत्तम व्यक्तिको उपदेश स्वीकार गर्नुपर्दछ ।

सम्पादकत्ताई चिठी

श्रीमान् सम्पादकज्यू,

भिक्षु अश्वघोषले लेखनुभएको 'वहुजन हिताय कसरी' भन्ने लेख विषयको टिप्पणीको रूपमा एक सानो लेख आनन्दभूमि पत्रिकामा प्रकाशित गरिदिनुहुन पठाएको छु । कृपया प्रकाशित गरिदिनुहुन हार्दिक अनुरोध छ ।

के० बी० मोक्तान

सचिव - बुद्धविहार, धरान

[मोक्तानज्यू,

तपाईंले पठाउनुभएको लेख प्रकाशित गरिदिइएको छ, पढनुभयो नै होला । मैले लेखको त्यस लेखमा तपाईंले प्रतिक्रिया जनाउनुभएको रहेछ । त्यो लेख तपाईंको लागि तीतो हुन गए पनि यस विषयमा मलाई खुशी लागेको छ र मैले सफल भएको ठानेको छु । मेरो लेखको तात्पर्य तपाईंलाई स्पष्ट नभए जस्तो लाग्यो । त्यस लेखलाई दोहो-न्याएर चित्त साधना गरी पढनुभएको भए जीवन निष्क्रिय हुने ध्यानमार्ग निको लाग्नु र नलाग्नुमा स्पष्ट हुनेथियो होला । मैले वहुजन हिताय कसरी भनी प्रश्न चिन्ह खडा गरेकोमा कसैलाई नमज्जा लाग्न सक्ने हुन्छ । तर सही कुरामा मज्जै ग्राउँछ भन्न सकिँदैन । औषधी तीतो हुन्छ तर त्यसले फाइदा पनि गर्दछ । प्रतिक्रिया जनाई मेरो लेखको चर्चा गरिदिनुभएकोमा धन्यवाद छ ।

- भिक्षु अश्वघोष]

बुद्धधर्म र थारूसमाज

विदो सं० २०४६ असोज १३ गते काठमाडौंको सिद्धार्थमार्ग स्थित बुद्धविहारमा भू० पू० न्यायाधिवक्ता श्री रमानन्दप्रसाद सिंहज्यूले 'बुद्धधर्म र थारूसमाज' विषयमा दिनुभएको प्रवचनको सारांश यहाँ प्रस्तुत गरिन्छ ।

थारूसमाज धेरै पुरानो समाज हो । हजारों वर्षको यसको इतिहास छ, तर हजारों वर्षदेखि यो समाज पिलिसएको पनि छ । कपिलवस्तुमा साल रुखको बन थियो र त्यस इलाकामा मलेरिया रोग पनि थियो । थारूहरू-लाई मलेरिया रोगले छुँदैन भन्ने विश्वास छ । मलेरिया रोगले नछुने हुनलाई थारूहरूले त्यस इलाकामा कम्तीमा पनि तीन हजार वर्षको बसोबास गरिसकेको हुनुपर्छ । कपिलवस्तुमा शाक्यमुनि बुद्धको जन्म भएको पनि २५०० वर्ष नाधिसकेको छ । त्यसकारण कपिलवस्तुमा बुद्धकै समयदेखि नै थारूहरू रहिआएका हुन् ।

महायान बुद्धधर्मका महान् गुरु पद्मसंभव थाठों शताब्दीका नालन्दा विश्वविद्यालयका प्रख्यात आचार्य थिए । उनले आफ्नो यात्रावर्णनमा थारूहरूको देशमा पनि अमरण गरेको कुरा लेखेका छन् । यस्तै वर्णन सातौं शताब्दीका चिनियायात्री ट्वेन्सांगको वर्णनमा पनि पाइन्छ । तर थारूहरूको उत्पत्तिको बारेमा कपोलकल्पित एवं मिथ्याकथा भारत तथा नेपालका सरकारी कुराहरूमा प्रचारमा ल्याइएका छन् । त्यस मिथ्याकथा अनुसार थारूहरू 'थार' मरम्भमिबाट तेन्हदेखि पन्थौं शताब्दी ताका बसाई सरेका हुन् । त्यसबेला मुसलमानहरूको हमलाबाट बच्न राजस्थानका चितौर गढका राजपूत महिलाहरू नेपालका जंगलतर्फ भागेर आई आफ्ने नोकर-

हरूसँग सहवास गरी थारू जातीको उत्पन्न भएको भन्ने कुराको प्रचार गरेका छन् । यो कथा सरासर गलत भएको कुरा इतिहासले सिद्ध गरेको छ ।

थारूहरू आवंजातीले भारतमा प्रवेश गर्नुआगाडिका जाति हुन् र तिनीहरू मंगोल जातीका हुन् । डी. एन. मञ्जुम्दार जस्ता भारतका समाजशास्त्रीले थारूहरू Astroloids पनि भएको कुरा उल्लेख गरेकाछन् ।

थारूहरूको उत्पत्तिबारे सही तथ्य त नेपालमै उत्पत्ति भएका शाक्य र कोलिजातीमा पाइन्छ । शाक्य र कोलिहरू बनारसका राजाहरू ओकाक र ओकामुखका सन्तानहरू हुन् । यिनीहरूले नै कपिलवस्तु राज्य खडा गरेका थिए । त्यस अत्रेमा पाइने साँखू रुड्को जंगलमा बस्ने भएकोले शाक्यहरू र कोल्या रुखसँग सम्बन्धित कोलियहरू कहलिएका थिए । थारूहरू वास्तवमा यी नै शाक्य र कोलियहरू हुन् । त्यसकारण बुद्धको जन्म थारूवातमा भएको हो ।

थारूहरू शाक्य र कोलियहरू हुन् भन्ने कुरा पता लगाउन बुद्धधर्म भारतभूमिबाट न्हास भएको इतिहासलाई नियाल्नुपर्ने हुन्छ । बुद्धधर्मलाई ब्राह्मणवादले भारतबाट लखेटिँदा बुद्धधर्म नेपाल (काठमाडौं), तिब्बत, वर्मा, श्रीलंका तथा इन्डोनेशियातिर सरेर गए । तर यहाँ प्रश्न गर्नु पर्ने कुरा छ— बुद्धधर्मका अनुयायीहरूको के भयो त ?

यो ने थारूहरूको इतिहासको एक महत्वपूर्ण प्रश्न हो ।

इतिहासमा पराजित भएका लिच्छवि जस्ता जातीहरू तल्लो जातीमा परिणत भएर गएको कुरा देखिन्छ । त्यसरी ने थारूहरूले पनि दबेर बस्नुपन्यो । तर थारूहरूको संस्कृति, रहन सहनलाई नियालेर हेरेमा बुद्धकालीन बौद्धहरूको मान्यता र जीवन प्रणालीसित मेल खान्छ । बुद्धका पिता शुद्धोदन एक ठूला भूमिपति किसान थिए । यदि हिन्दूसम्भ्राट भएको भए उनको नाउं शुद्धोदन (शुद्ध भात) हुने थिएन । थारूहरूले आज पनि 'ओदन' शब्दको प्रयोग गरिरहेका छन् ।

कपिलवस्तुको जंगलमा बस्ती बसाउन आउँदा शाक्य-मुनि बुद्धका पुखिहरूले आफने दिदी बहिनीहरूसित विवाह गरेको कुरा बौद्ध इतिहासमा पाइन्छ । बुद्धका पुखिहरू हिन्दूजातीका क्षेत्री भएका भए आफने दिदी बहिनीहरूसित विवाह चलाउने थिएन । सिद्धार्थको विवाह पनि आफने मावली परिवारका दशोधरा कोलियसित भएको थियो । शाय्य र कोलियहरू ने पछि बुद्धका अनुयायी पनि भएका थिए । शाक्यहरूको कपिलवस्तुमा थकाली-हरूको सन्थांगार (*Council of elders*) थियो । थारूहरूको समाजमा पनि 'गादी' (*Throne*) को चलन सन्थागारके अवशेष हुन् ।

बुद्धको मौलिक धर्मपढति अपनाउनेहरूलाई येरवादी भनिन्थे । यिनीहरूलाई पछि 'स्थविर' भनिए । यही 'स्थविर' शब्द ने अपभ्रंश भएर पछि 'थारू' हुन गएका हुन् । थारूहरूको परम्परागत मान्यता र रहन सहनलाई हेर्दा थेरवाद, मान्यता र व्यवहारसित मेल पनि खाएको देखिदौँ । थारूहरू सरल जीवन यापन गर्दछन् । थारूहरूमा पाइने 'व्रत' र 'उपवास' हिन्दूको

यज्ञ र होमसंग मेल नखाई बौद्ध संस्कारसंग मेल खान्छ । उनीहरूले ब्राह्मण र राजपूतहरूले लगाउने जनै पनि लगाउदेनन् । वैशाख पूर्णिमाको दिनमा थारूहरू आजसम्म पनि लुम्बिनीस्तम्भको वरिपरि बसेर मुण्डन गर्दछन् । यो मुण्डनकार्य प्रज्ञायाको अवशेष हो ।

सन् १५७५ मा जन्मेका बौद्ध पण्डित तारानाथले पद्मसंभवले वर्णन गरेको थारूवात चम्पारन जिलामा पर्दछ भनी देखाएका छन् । अहिले पनि चम्पारनमा थारूहरू ने छन् । उत्तरप्रदेशको पश्चिमतिर पनै नान-कमथदेखि लिएर उपसामको कामाल्यासम्म फैलिएका नाक चेप्टा भएका जनसमुदायहरू नेपालका थारूहरूकै फैलावट हुन् । बुद्धका प्राचीन ढुगे मूर्तिहरूमा देखिएका बुद्धका मुखाकृतिहरूमा थारूहरूको मुखमुद्राको झलक पाइन्छ । कुनै पनि बुद्धमूर्तिमा जनै लगाएको देखिदैन भने त्रिपिटकमा पाइने बुद्धजीवनीमा सिद्धार्थलाई यज्ञो-पवीत धारण गर्ने व्रतबन्ध चूडाकर्म गर्नेको पाइँदैन । विन्सेन स्मीथ, ओल्डेनबर्ग भासम अलि जस्ता प्रख्यात इतिहासकारहरूको भनाइमा पनि बुद्ध आर्यजातीका नभएको कुरा देखिन्छ । यो अनेक तथ्यहरूको आधारमा बुद्ध थारू जातीका भएको र थारूहरू बौद्ध रहिआएको कुरा साबित हुन्छ ।

यस्तै थारूहरूको क्षेत्र चम्पारनबाट नै अशोकको उत्पन्न भएको हो । चम्पारनमा मयूरहरू प्रसस्त पाइने हुनाले त्यो ठाउँलाई 'पिलीकानन' भनिन्थ्यो । यस तथ्यलाई अशोकले खाने गरेका परिकारहरूमा मयूरको मासु पनि प्रमुख भएको कुराले पुष्ट गर्दछ । थारूहरूले पनि मयूरको मासु खानुले अशोक र थारूहरूको जातीय सम्बन्ध भएको कुरा देखाउँछ ।

Does science support Buddhism ?

- Dr. K. L. V. Alagiyawana

It is however a very relevant inquiry as questions are often raised—“Is Buddhism Scientific ? Is it merely a philosophy ? Is it a religion ?” and many others.

Those who applaud Buddhism's scientific approach, say this with the object of paying Buddhism a compliment by emphasizing the point that Buddha's teachings and his quest for Truth follow the lines of experiment and are very relevant to the problems of today just as modern science has abundantly proved its own relevance.

Buddhism is in one sense very much in accord with the outlook of modern sciences, in another sense it goes far beyond science in its quest for ultimate Truth which Buddhists term, Nibbana.

Buddha insisted that the ultimate Reality, which he experienced through the method of Meditation,

can never be achieved by mere reasoning or by demonstrable knowledge. Words cannot describe it because it lies beyond the realms of the senses and of the intellect from which our words and concepts are derived.

“There the Eye goes not, Speech, goes not, nor the mind we know not, we understand not. How one would teach it”.

We confront here a non-intellectual experience of Reality something which Science does not dispute but has little means within its present frame-work of investigating. While rational knowledge and rational activities constitute the major part of scientific research, we should also note that scientists are aware that their research would be of very little use if it was not complemented by intuitions, coming from the non-intellectual areas of the mind, that give scientists creative new insight—insight

which in many cases tend to come suddenly and quite unexpectedly.

Science acquires knowledge through research. There are certain stages in this process. The first stage consists in the collection of relevant information. The second is the correlation of these facts with others in a precise and consistent way, followed by the invention of a hypothesis. The hypothesis is checked by further research and results in a theory. The full implications of the theory are then checked and re-checked. In physics and some other sciences the theory is used to predict the results of further experiments.

This way of basing theories firmly on experiment is known as the scientific method. But, be it noted, science regards a theory only as a theory. A theory is never represented as an ultimate truth. It certainly is not, because all past theories have been upset by subsequent research.

Take for example, the fate that befell Isaac Newton's conception of the universe, which for long was accepted as unchallengeable truth. New-

tonian Space was three-dimensional. He taught that absolute Space exists without regard to anything external, so also does absolute Time which has no connexion whatever with the material world.

The elements of the Newtonian universe which moved in absolute space and absolute Time, were material particles.

Newton saw these material particle as solid indestructible objects out of which all matter was made. These mechanical concepts of the nature of Space and Time were destroyed by Einstein's discoveries which showed that mass is nothing but a form of energy and later researches in atomic physics proved that the so-called subatomic particles are no more than electrical waves in a process of constant movement.

Newton's theories have therefore ceased to be valid. We may regard it as equally certain that Einstein's theories too will in course of time be challenged and new theories take their place.

This has been the fate of all scientific theories, but perhaps 'fate' is not quite the right word, as Science has always progressed on a foundation of abandoned theories.

There is little substance therefore in the frequently heard statements—“Science does support Buddhism”. These statements are made to suggest that if science does not support a particular idea, it cannot be true or if it does support an idea, it must be true.

Clearly, the argument is basically false. Science does not support any idea, except perhaps only temporarily. Scientists are only seekers. Their quest leads them at one point in certain direction, and again in another direction.

Therefore, to declare that Buddhism is scientific is a completely wrong way of looking at Buddha's teaching.

Buddhists, as Buddha taught, should be seekers, just as modern scientists are. They should keep open minds in considering any question. Just as the Scientist casts away into the dustbin any theory which is not

supported by newly discovered facts, so should Buddhists equally be prepared to search for the ultimate truth of things, in the manner of the modern scientists. And Buddha stated this principle well over two thousand years ago long before modern science was even heard of.

In the sense that a Buddhist is a seeker, Buddhism is certain scientific. Let us now look at one of the most important of Buddha's teachings, enshrined in the “Kalama Sutta”.

The Buddha once visited a town called “Kesaputta” in the Kingdom of Kosala. The inhabitants were known as “Kalamas”. Hearing that the Buddha was going to pay them a visit, they arranged to meet him. In the course of discussion they raised a most important question which Buddha used to illustrate one of the main pillars of his teaching. The question was as follows: “Sir, there are some recluses and Brahmanas who visit Kesaputta. They explain and illumine their own doctrines and despise, spurn and condemn others' doctrines. They comm other recluses and Brahmanas. They

too, in their turn explain and illumine only their doctrines and despise and condemn and spurn others doctrines. But for us, Sir, we have always doubt and perplexity as to who among these recluses spoke the truth and who spoke false-hood.

In answer the Buddha gave them this memorable advice which most clearly illustrates his "scientific" outlook, although the word "scientific" itself came into current use many hundreds of years later.

He said "Yes Kalamas, it is proper that you have doubt, that you have perplexity, for a doubt has arisen, in a matter which is doubtful. Now look you Kalamas, do not be led by reports, or tradition hearsay. Be not led by the authority of religious texts nor by logic or inference nor by considering appearances nor by the delight in speculatative opinions nor by seeming possibilities nor by the idea, this is our teacher".

"But O Kalamas" when you know for yourselves that certain things are unwholesome and wrong and

bad, then give them up... and when you know for yourselves that certain things are wholesome and good, then accept them and follow them."

Buddha went even further when he told the Bikkhus in a talk recorded in the 'Vimanasaka Sutta' that they should not hesitate to question and critically examine his own teachings. This advice, as also the much fuller exposition in the Kalama Sutta, will surely be regarded as unique, coming as it does from the founder of one of the major religions of the world. Certainly it is fully in accord with a basic attitude of modern scientific thought- that in research the scientist should not be attached to pre-conceived ideas, to thought-patterns which have not been carefully investigated.

In the Kalama Sutta, the Buddha made his protest against all kinds of conditioned thinking- the sort of thinking that imprisons the mind. A seeker who is led blindly by reports, by traditions or hearsay or by the authority of religious texts, does not move towards liberation from the

bonds of sense desire. He only entangles himself more in delusions.

Buddha as the Kalama Sutta so amply proves was opposed to any kind of mental conditioning which limits the freedom of the human mind. The practice of the Buddha requires the progressive elimination of all obstructions to freedom that inhibit human beings. The end is Nibbana - the end of Dukkha and the many complexities of human Suffering.

In his own life he proved to himself the truth of what he taught in the Kalama Sutta - that one must not be blinded by the authority of religious texts or the authority of celebrated teachers. The religious texts had to be used, the teachers had to be used by their pupils, not blindly followed.

Buddha's mind was essentially practical. This practicality is manifested in the four Noble Truths, of which the first is the self-evident truth of Suffering. His efforts were directed to solve this universal problem and at every stage his outlook remained severely practical. He compared the Dharma

itself which he had preached, to a raft which is useful for crossing the river of Samsara, but once this objective has been reached, it is to be discarded in the same manner as one would not carry one's back a raft that has been a means of transportation to the further shore of a river.

The contrast with the attitude of the Buddha is quite startling. "Ehi Passika" says that Buddha, "come and see, not come and believe." the significance of this is the importance of the act of "seeing" for oneself. Buddha attained the height of the experience of "seeing" when after his last period of deep meditation, he finally achieved the "unexcelled complete awakening" which made him the Buddha.

This act of "seeing" through the medium of meditation is at present outside the confines of Science. The boundaries of Science-as understood at present- are the boundaries of the intellect land in Buddhism the intellect is seen only as a means of clearing the way for the direct experience of Truth which comes through Meditation.

Mr. F. L. Woodward in his metrical translation of the Dhammapada tries to express the Buddha's experience in these words:

"Through many a round of Birth and Death I ran Nor found the builder, that I sought - Life's stream To Birth

and death and Birth with sorrow filled
Now, house builder thou art seen, no more shall build.

Broken thy house is and the ridge pole split Delusion it - safe pass
I thence Deliverance to obtain."

धर्म स्वाकातये मा:

- रत्न वेहोशी

बुद्ध ज्ञान गबलय् सलल बाः वे
बोधिज्ञान प्राप्त ज्वी

बुद्धयात गुलि हेलायानाहै
उलि हे धर्म साकार ज्वी ।

शान्तिक्षेत्र नेपाः जूगु कीथाय् बुद्ध जूगुलि
बुद्धधर्मय् यकव जूगु कीगु मौलिक संस्कृति
कीत मामं जन्म ब्यूगु की नं बुद्ध ज्वीत खः ।

मुलि सिनावन बुद्धधर्म स्याये धकाः वःपि थन
किन्तु धर्म मुसुक्याच्वन स्यायेत स्वःलिसे ऊन ऊन
बुद्ध धर्म न्हास ज्वीवं गय् ल्यनी नेपाल थव ।

देश व धर्म ज्यान व प्राण थे कीसं स्वाकातये हे मा:
देशया तिसा धर्म खः सा धर्मय् चेस्ता तये हे मा:
कीगु धर्मया ज्यान आखिर कीगु हे कुर्वान खः ।

पेशावर संग्रहालयय् बुद्ध - जीवनी

● भिक्षु सुदर्शन

बुद्धयागु मूर्ति व चित्र निर्माण बुद्धयागु उपदेश
अनुकरण्य् तःधंगु मर्छिगु हाँपाः बल धयागु खें गुलि सत्य
खः, उलि हे बुद्धप्रति श्रद्धा व भक्ति विस्तार हयाबिल
धैगु खें नं असत्य मखु। दकलय् सकलय् ला बाडमयया
विवेचनय् गुलि गथे ऐतिहासिकता दु समीक्षा यायेत
बुद्धया मूर्ति व चित्रं गुगु आधार प्रमाण वियाच्चवन व
तसकं महत्वपूर्ण जू। थन थव रचनाय् ल्वहेया मूर्ति
बुद्धयागु जीवनवृत्त न्हायनीगु मध्यय् पेशावर संग्रहालयय्
च्चंगु बुद्धमूर्ति बुद्ध-जीवनी ब्वनेगु छु कुतः याये। थुपि
मूर्ति गान्धार कलाया जुयाः ईसाया न्हापांगु शताब्दीं-
निसेया खः। उकि थव बुद्ध-मूर्तिया जीवनी नं बुद्धया
इलनिसेयागु परम्पराय् अले थवया आधारय् न्हापांगु
शताब्दीतकयां विश्वास व मान्य बुद्ध-जीवनी भालये
मा:। थव जीवनी ब्वने धुकाः मनं नं चायेकेमाः, पालि
बाडमयया बुद्ध-जीवनी, ललित विस्तरया बुद्ध-जीवनी,
बुद्ध-चरित्या बुद्ध-जीवनी मध्यय् गुगु जीवनी अप्वः
पाय्छि जू- सत्यया लिक्क लाः। दकलय् सकलय् भद्र-
कल्पावदानया बुद्ध-जीवनी ललित विस्तरय् ल्वाक
छ्यानाः गुगु अतिरंजनय् नं अप्वःगु अतिरंजिता बुद्ध
जीवनीया प्रचार जुयाच्चवन, उको मध्यकालीन युगतकया
हे गुगुं कलात्मक पुरातात्त्विक प्रमाण मडु धैगु खें नं
चायेके व्यु।

पेशावरया संग्रहालयय् सुमेधं दीपंकर बुद्धयाके

बुद्ध ज्वीगु प्रार्थना यानाः बोधिसत्त्व जीवन प्रारम्भ याःगु
मूर्तिनिसें गौतम बुद्धया जीव नी आपालं मूर्तित संकलित
जुयाच्चंगु दु। थव मूर्तिफलकय् दीपंकर बुद्ध, छह्य आवक
व उपासक उपासिकार्पि खुम्ह खने दु। सुमेधं ऋषिं थःगु
जटा लायाः ध्याच्चलं बिज्याये मते धकाः प्रार्थना याना-
च्चंगु उखे ल्यूने पलेस्वां छम्ह ज्वनाच्चंम्ह छम्ह महिला
दु। वैके पलेस्वां थुनाहःगु द्यः नं दु। वं तपुगु कलिल
न्हानातःगु धाइ। गान्धार कलाया व्यावक महिला मूर्तिस
हे खने दुगु जुयाच्चवन।

शाकयमुनि बुद्धया अन्तिम बोधिसत्त्व चर्या वेस-
न्तर चरित्रयागु थन दुगु मूर्ति नं बालासे च्चं। विश्वन्तरं
लःधाः हायेकाः ब्राम्हणयात मंगलकिसि दान यानाच्चंगु
दृश्य थुगु मूर्तिस कियाः ज्यानातःगु दु। महामायाया
स्वप्नया मूर्तिफलकय् महामाया खाताय् गोतुलाच्चंगु दुसा
बोधिसत्त्व श्वेतहस्ति रूपय् गर्भ प्रवेशया बाखं दु। किंसि
तप्यंगु स्वं छुनाच्चंह्य महामायाया बेकों दुहाँ बनेत स्वया-
च्चंगु थुगु मूर्तिया विशेषता खः। महामायाया स्वप्नया
भविष्यवाणी न्हायनाच्चंगु मूर्तिफलकय् राजग्रासनय्
फेतुनाच्चंम्ह शुद्धोदनया न्हाने खःपाखे आसनय् फेतुना-
च्चंम्ह ऋषिं जःल्हाः व्येकाः महामाया गर्भवती जूगु खे
कनाच्चंगु अले शुद्धोदनया खःपाखे फेतुनाच्चंम्ह छम्ह
वर्त्ति न्यनाच्चंगु बालासे च्चं। शुद्धोदनया ल्यूने जवं
खवं निम्ह मिसातय् सं दनाः च्चाम्बलं गालाच्चंगुर्थं च्चं।

सिद्धार्थया जन्म सम्बन्धी मूर्तिफलकथ् महामायां
जःगु ल्हाः व्ययेकाः सिमाया कचा ज्वनाच्चंगु दु । हः
त्वैसे चंगु उगु सिमा शालसिमा ज्वीमाः । खःगु ल्हाः
महामायां लिककसं खःपाखे दनाच्चंम्हसिया महिला मूर्तिया
बोहलय् दिकातःगु दु । उम्ह व्यक्तियात महाप्रजापति
धका: धायेगु याः । वया ल्यूनेया भासय् जःपाखे चंगु
मिसायाके लःयल कमंडलु दु । अग्न उखे दनाच्चंम्ह
फहिलाव्यूबले ल्हाः ल्हवनातःगु दुसां छु छु याना-
च्चंगु सी मदु । व्यया च्वय् ल्हाः विन्ति यानाच्चंपि शायद
देव देवी ज्वीमाः । थुखे महामायाया बेवं सिद्धार्थया
जन्म व्यनातःगुर्लि ललित विस्तरया वर्णन चरितार्थ
यानाच्चंवन । जःपाखे दनाच्चंम्ह छम्हसिनं नवजात सिद्धार्थ
फयेत निपा ल्हाः फेच्चवन । अवैत्यने दुर्पि निम्ह नं देवतार्पि
वेगु खें वाङ्मयं कनाच्चं । जातक अटुकथाया भासाय्
धाःसा न्हापां शुद्धिचित्तम्ह ब्रह्मां लुया जाःलय् सिद्धार्थ
फेकाःगु खः, वयां ल्यू लोकपालपिसं चलाया छ्यंगुली
फेकाःगु खः । ललित विस्तरया भासाय् धाःसा इन्द्र, शक्र
व सहस्रति ब्रम्हां काशीया दिव्य रेशमी कापतं भुनाः
क्रमशः नवजात बोधिसत्त्वयात गृहण यानाकाःगु खः ।

पेशावर संग्रहालय् चंगु बुद्ध-जीवनी कनीगु
मूर्तित मध्यय् सिद्धार्थ जन्म जूबले हे जन्म व उत्पत्ति जूगु
बाखं सम्बन्धीया छगु मूर्तिफलक तसकं महत्वपूर्ण जू ।
पालिभासाय् सिद्धार्थ बूकुन्ह हे यशोधरा, छान्न(सारथी),
कालुदायी (अमात्य), मंगलकिसि, कन्थक (सल),
बोधिवृक्ष व प्यंगः धनघः उत्पन्न जूगु वर्णन दु । पेशावरया
युगु मूर्तिफलकथ् कन्थकयात छम्ह मासलं कन्थक जन्म
व्यूगु, व्यया ल्यूने सलत स्वम्ह व्यनातःगु दु । न्हाःने छह्य
मिसां अथः थें जाःगु थलय् छम्ह मचायात मोल्हुकाच्चंव-
च्चंत छन्दकया जन्म धका: धाइ । थुकथं कन्थक व छन्द-
कया जक जन्म व्यनाः ललित विस्तरया वर्णनय् कलाकारं

कलाकूर्ति महत्व व्यूगु खने दु । सिद्धार्थयात मोल्हुकाच्चंवंगु
मूर्तिफलकथ् स्वख्वः प्यख्वः दुगु याय्भुथे चक्कंगु थलय्
नवजात सिद्धार्थयात थनाः निम्ह परिचारिकपिसं
मोल्हुयाच्चवन । छम्ह मिसा व छम्ह मिजनं दनाः सिद्धार्थ-
यात घलं लः लुनाच्चवन । अले जवं खवं उखे दनाः छम्ह
मिजं व मिसा ल्हाः विन्ति यानाच्चवन ।

सिद्धार्थ लुम्बिनी जन्म ज्वी धुंका मायादेवी
देवदह भवेसे नवजात शिशुलिसे कपिलवस्तु लिहाँ वल ।
थन सिद्धार्थ कपिलवस्तु हःगु धका: पातय् तंहःगु
किपा: कलाकारं ल्वहत्यं कियातःगु दु । सुखयात कुविया
वनाच्चंपि न्हाःने ल्यूने यानाः निम्ह जक खने दु । अले
थुमि न्हाःने सल व मनू छम्ह खनेदु । मेगु मूर्तिफलकथ्
फेतुनाच्चंपि शुद्धोदन व महामायाया जःपाखे कापतय्
भुनातःम्ह सिद्धार्थ स्वयाः असित ऋषि भविष्यवाणी
यानाच्चंगु दृश्य ल्वहत्यं कियातःगु दु । अव्यां लिपा बुद्ध-
जीवनीलिसे स्वापु दुगु मूर्ति तसंक रोचक जू । वाङ्मयय्
शिशु सिद्धार्थ आखः व्यनेत वंगु वर्णनयात शिला मूर्तिकारं
तःधिसे चंगु छायाःतःम्ह फै गैवनाच्चंगु चित्रित याना-
तल । न्हाःने दनाच्चंम्ह शायद सिद्धार्थयात शिक्षा बोत
व्वनायंकूम्ह खः । ल्यूने छम्ह मिसाया मूर्ति दु । अले
मेगु छगु मूर्तिस आचार्यं ग्वरः ज्वनाच्चंगु दु ।

ग्वरलय् कियातःगु खरोछि आखः तकं दु । आ-
चार्यया न्हाःने सिद्धार्थ दु, गुम्हसिगु ल्हाःतय् पात थे
जाःगु थल दु । पेशावरया मेगु मूर्ति विभिन्न कासा प्रति-
योगिता व्यनातःगु खः । सिद्धार्थया विवाह धाइगु मूर्तिया
व्याख्यातम्क उल्लेख याये थाकु । यशोधराया ल्हाः ज्वनाः
सिद्धार्थयात लःल्हानाबीत सनाच्चन धैगु छगुर्लि हे जक
युगु मूर्ति विवाह सम्बन्धी थें तायेका व्यू ।

सिद्धार्थया ध्यानमुद्राया मूर्ति तसंक विवेचनीय
खः । वाङ्मयय् शिशु सिद्धार्थ जामून सिमाकवय् ध्यान

यात धकाः च्वैतल । थुगु मूर्तिस पूर्ण वयस्क बोधिसत्त्व
 ध्यानमुद्राय वज्रासनय् दु । अले पादपीठय् सा वायेका-
 च्वंगु दृश्य कियातःगु दु । सिद्धार्थं व यशोधरा कवच थे
 जाःगु आसनय् च्वनाच्वंगु दृश्यतिसे दुगु ल्वहैकिपाय्
 सिद्धार्थं बुद्ध खंगु खे अकित यानातल । अले सिद्धार्थया
 गृहत्यागया मूर्तिस यशोधरा खापाय् द्वनाच्वंगु, वैन्हाने
 खाता लिक्क सिद्धार्थ दिनाः थुखे स्वयाच्वंगु जःपाखे
 बाम्ह खने दुम्ह कंथक सल व ल्यूने छन्दक खने दु । लिसे
 यशोधराया लिक्कपाखे खाताल्यूने व फुसपाखे मिसा व
 मिजं मूर्ति दु । मेगु मूर्ति नं सिद्धार्थया अभिनिष्कमणलिसे
 हे सम्बन्धित खः । कन्थक गया: द्वनाच्वंम्ह सिद्धार्थया
 ल्यूने छन्दक दुये न्हयःनेसं दृढ कर्थं धिसिनिसि धाःगु कर्थं
 दनाः सिद्धार्थयात स्वयाः महाभिनिष्क्रमण याये मते धकाः
 लिगनाच्वंह मार दु । मारया जःपा ल्हाःतय् तलवार दु ।
 मारया जवय् निन्हं मेपि देवतार्पि हे ज्वीमाः । पेशावर
 संग्रहालयय् च्वंगु मूर्ति मध्यय् छगु दुर्लभगु मूर्ति छन्दक
 व कन्थकयात विदाया मूर्ति खः सिद्धार्थं सैं त्वा:ल्हाये
 धुंकाः छन्दक व कन्थकयात बिदा बीधुंकाःया दृश्य हे थुगु
 मूर्तिया विषयवस्तु खः । जवगु ल्हाःतं सिद्धार्थं छन्दकयात
 थःगु राजकीय वस्त्र व आभूषण व्यूगु सीदनि । खःपाखे
 मेगु मूर्ति दु, शायद व वस्पोलयात काषायवस्त्र दान व्यूम्ह
 ब्रह्मा खः । थुगु मूर्तिया नुगः मछिंसे च्वंगु चित्रण खः
 कन्थक सल । कन्थक सलं जःगु तुति निपा लथ्याना:
 सिद्धार्थया तुति पालि फेयाच्वन । मिखाया ख्वांबि सिद्धार्थया
 जःगु पालि सिला नं च्वन ।

पेशावर संग्रहालयया दकलय् सकलय् दुर्लभगु मूर्ति
 खः, दुष्कर चर्या मूर्ति । गान्धार कलाया मूल्यवान् मूर्ति
 मध्यय् थ्व हे दकसिबे मूल्यवान् मूर्ति खः । थुजाःगु हे
 लाहोर संग्रहालयया मूर्ति पूर्ण जूसा पेशावर संग्रहालयय्

थुगु मूर्ति गःयः ल्हाः निपा व जःया भाग मल्लगु कर्थं खन्डितः
 मूर्ति जुयाच्वन । बपिक्वेय् छपि छपि सी दुये नसा छपु छपु
 सी दुगु मिखा गालय् तनाः वंसां समाधिया नीरवतः व
 शान्ति संयनं थ्व मूर्ति पूर्ण जू । पादपीठय् तपस्सु भल्लु-
 कया दान न्हयथनीगु मूर्तित कियातःगु दु, उखे लाहोरया
 थुजाःगु हे दुष्कर तपस्यायागु मूर्तिया पादपीठय् खुम्ह
 भिक्षुपि कियातःगु जुयाच्वन । थुजाःगु सजीव यथार्थता
 क्यनीगु महाभिनिष्क्रमणया मूर्ति मेथाय् गन लूगु हे मदुनि ।
 बुद्धत्वं प्राप्तिया निर्ति दुष्कर तपस्या त्याग यानाः वस-
 पोलं मध्यममार्ग ज्वनाविज्यात । मुजाताया क्षीर दान
 गृहण यानाविज्यात अले बोधिवृक्षपाखे विज्यानाच्वंबले
 स्वस्तिकं वस्पोलयात धाँय् लःल्हात । स्वस्तिकया धाँय्
 दानया मूर्ति धात्ये सजीव कर्थं ल्वहैतय् कियातःगु दु ।
 दनाच्वंपि बुद्ध व स्वस्तिकया मूर्तिया दर्थो वैय् धाँय्कु
 दु । स्वस्तिकं व्यूगु धाँय् गृहण यानाविज्याये जक धुंकल
 स्वस्तिकं धाँय् लःल्हाना: ल्हाः लिजक सा:गु अवस्थाया
 थ्व चित्रण दुरस्त हे दु । थुगु मूर्तिफलकय् ल्यूनेपाखे छम्ह
 दनाच्वंम्ह दु । थुजाःगु मूर्ति गांधार कलाय् तःथाय् मछि
 खने दैच्वन । थ्वैत व ल्हाःतय् ज्वनाच्वंगु ज्वंसाया आधा-
 रय् वज्रपाणि धकाः धायेगु याः । मेगु छगु मूर्ति वंमल
 सिमा लिक्क ध्यंम्ह बोधिसत्त्व लिसे क्षीर दान याःवे
 न्हाः व दान यानाः लिहाँ वंगु कर्थया मिसाम्ह कियातल ।
 बोधिवृक्ष कवय् मार आक्रमणया निग् मूर्तित मध्ये मार
 परिषद् जक खने दुगु खण्डित मूर्ति ग्यानपुर्पि मार जक
 मखु धाःगु खः । तर बुद्ध लिक्क ध्यंलिसे इर्पि थःथःगु

बोधिज्ञान लानाविज्याये धुंकाः शाक्यमुनि बुद्ध
 वाराणसी मृगदावनय् विज्यात । अन पंचभद्रवर्गीपिसे
 न्हापां ला वस्पोलयात तप मृष्टम्ह धकाः वास्ता याये
 मखु धाःगु खः । तर बुद्ध लिक्क ध्यंलिसे इर्पि थःथःगु

खेय दिन इच्छने मफुत । लाहोर संग्रहालयया छगू मूर्ति
फलकय् पञ्चभद्रपि बुलहुँ न्हावना: बुद्धयागु चीवर पात्र
कथा: सत्कार या:गु घटना ल्वहंतय् सजीव जुयाच्चवंगु दु ।
मेगु मूर्तिस पञ्चभद्र वर्गीपित बुद्धं थः लिवक तथा: धर्म-
चक्र प्रवर्तन यानाबिज्या:गु दु । मूर्तिकारं बुद्धयात पृथ्वी
भति तजा:गु आसनय् बिज्याकातःथे पञ्चभद्रवर्गीपित नं
बुद्धयः जःखः व त्यूने फेतुकातःथे बुद्धया आसन ववय्
धर्मचक्र व जव खवं निम्ह मृग कियातःगु जुयाच्चवन । अले
मेगु छगू मूर्तिस पादपीठय् मृग छम्ह दुथे बुद्धया
जःपाखे चवंगु धर्मचक्रयात बुद्धं चाहीके थे हे थियाच्चवना-
बिज्या:गु तःसकं हे मामिक जुयाच्चवन ।

यानाबिज्या:गु, मांयात उपदेश विया: स्वपु स्वाहाने नापं
थनातःगु थासं तुषितलोकं संकाशय् कवहांबिज्या:गु,
अंगुतिमालं बुद्धया न्हावने छयं ववछूका: शरण वंगु आलवक
यक्षपाल दमन यानाबिज्या:गु, कृशा गौतमीयात बोध-
यानाबिज्या:गु, मनूतय् गु खोपडी घाना: इमिगु गति
धाइङ्ह ब्राम्हणयात बोध यानाबिज्या:गु, बुद्धयात
मागंधीया अबुँ मागंधी बीधा:वनाच्चवंगु, अनाथपिण्डिकया
जेतवन दानानुमोदन बुद्धजीवनीनाप पूर्ण सम्बन्धित
मूर्तित खः । बुद्धया महापरिनिवरण अग्निसंस्कार धातुया
आस्था यानाच्चवंगु, अस्थिधातु वितरण, अस्थि विधान
यानातःगु चैत्य थुजाःगु हे मेमेगु मूर्तित खः ।

लाहोर संग्रहालयया मेमेगु मूर्तित मध्यय् ऋद्धि
प्रातिहार्य क्यनाच्चवंगु लःधा: व मिधा: तुति पार्लि प्रवाहित
यानातःगु, बुद्धया छचालं बुद्धमूर्ति दुगु, उखेलया काश्यप-
या गुकाय् क्रद नाग गमन यानाबिज्या:गु, नन्दयात बोध-

थुकथं पेशावर संग्रहालयया बुद्धमूर्तिया संकलन
बुद्ध जीवनीया ऐतिहासिक पक्ष अध्ययन यायेत तःधंगु
स्रोत साधन खः, लिसें बौद्धकला संस्कृति अध्ययन यायेत
प्रयोगशाला नं खः ।

बौद्ध परियत्ति

- सुरेन शाक्य

विन्ति दु भगवन्, दु बिन्ति बिन्ति ।
ज्ञान ब्यु जिमित - बौद्ध परियत्ति ॥

ध्याचःगु पुख् थे क्लेशया नुगलय् ।
पलेस्वाँ मुख् थे ज्ञानब्यु बिन्ति ॥

कां थे ख्युँ थव द्वेषया धरती,
बुलहुँ त्वैब्यु प्रज्ञाया ज्योति ॥

स्वंगः धकिया स्वांया सुवासं ।
थव मन जुयेब्यु मग मग विन्ति ॥

श्री ५ महेन्द्र जयन्ती तथा संविधान

दिवसको उपलक्ष्यमा

श्री ५ महेन्द्रप्रति हार्दिक

श्रद्धान्जली

अर्पण गर्दछौं ।

राष्ट्रीय बाणिज्य बैंक

केन्द्रीय कार्यालय

टंगाल, काठमाडौं ।

फोन नं. ४-१११६४

४-१३८००

टेलेक्स नं. एन. पी: २५६१

वज्र्यानया मौलिक सिद्धान्त

समानता व समन्वयवाद

● लोकबहादुर शाक्य

ते ज्वनावनेगु वज्र्यान गम्भीर तथा व्यावहारिक सिद्धान्त जुल । विश्वव्यापी रूपय् न्हागु लॅय् नं समन्वयात्मक दृष्टिकोणं न्हाज्याये फुगु उच्च दर्शन खः । देगः दनेबले जग्य् पञ्चतत्त्व स्वनाः प्रतीकात्मक तत्त्व साधन यायेगु प्रचलन दु । पूजा अर्चना यानाः तत्त्वबोध यायेगु मनसाय खः अले वज्र्यानीत स्वभावधर्म बोध यानाः प्रतीत्यसमुत्पाद (अविद्या, संस्कार, विज्ञान, नामरूप, षडायतन, स्पर्श, वेदना, तृष्णा, उपादान, भव, जाति, जरामरण) नापनापं महान् बौद्ध दर्शनविज्ञ नागार्जुनं प्रतिपादन यानाथकृगु प्रज्ञापारमिताया मूल सिद्धान्त शून्यता ज्ञान अंतीकेगु कुतः यानाः व्यवहारय् छ्यलायंकी । अथवे स्वभावधर्म ध्वाधीकाः महामञ्जुश्रीनं चतः अहम् अभिषेक य नाविज्ञयःगु खे नं न्हयथने बह जू ।

वज्राभिषेक मकाःतले वज्राचार्य ज्वीमखु । वज्र्यानीतयसं महापुरुष बुद्ध्यात धर्म कायंया रूपय् मानय्याइ, अले बृद्धो भवेयं जगतो हितायया सिद्धान्त कवं कटिवद्वता पूर्वक निस्दार्थ भावं मानवसेवा यायेगु मूल लक्ष्य तातुना: न्हयज्यनाच्वनी । सुथन्हापां त्रिशरणय् वनाः चतुर्ब्रह्म विहाररूपो मैत्री करणा मुदिता उपेक्षा भावना व्यवहारय् छ्यलेत प्रण याइ । काय वाक् चित्तपाखे बुद्धधर्मय् लग्य् ज्वी फुगु खः मखु धकाः मूल्याङ्कन नापन्यानाः वज्र्यान विपरीत वनेमखु धकाः आगमय् च्वनाः न्हि न्हि कर्म यानाच्वनेगु चलन दु । समुन्नत तथा शान्तिपूर्ण

समाज ब्वलकेत न्हयाबले तत्पर जुयाच्वनेगु, गुबले राष्ट्रयात संकट परय् ज्वीबले फुगुचाःगु कथं ग्वाहालि यायेत न्हयचिलेमाः धैगु वज्र्यानीतयःगु आकांक्षा नं न्हथने बह जू ।

योगसाधनपाखे चित्तयान सन्तुलित अवस्थाय तंतयेगु, शरीरयात सुरु यायेगु कुशल अकुशल कर्न छुतय, यायेगु निरोगी ज्वीगु उपाय नापं थी थी क्रियाकलापत मदिक अपनय् यानाच्वनी । न्हि न्हि न्हिकं (गुह्यपूजा पाठ) चर्या यायेगु नं योग साधना रूपी ध्यान खः । तृष्णाय् लिप्त जुयाः अथवा यः यः ये नयाः त्वनाः ध्यान ज्वी मखु । ध्यानी वज्र्यानीतयसं शरीरं पिज्वःगु उर्जा मुका: सिद्ध याइ । इमिसं आवक्यान, प्रत्येक्यात, महायान फुक्क सम्प्रदायतयत जक मखु मेमेगु धर्मयात नापं भेदभाव मतसे समन्वयात्मक दृष्टिकोणं न्हयज्यनावनी, गुबले थी थी धर्मया विधि नं अपनय्यानाः वज्र्यानी करण यायेगु प्रचलन खनेदु । वज्र्यानीतयसं मण्डलया रेखा कोरय्यानाः गुणात्मक दृष्टिकोणं थी थी द्यापिः कल्पना यानाः प्रज्ञाया मूर्ति सिर्जना याइ । थुगु प्रकारया साधनयुक्त गुह्यपूजा विधिपाखे वैज्ञानिक प्रयोगशाला कथं च्वन्ह्याःगु तरिकां मन व्वातुकाः चर्या यानाः अथवे जीवनय् निर्वाण प्राप्त यायेगु क्षमता दयेषु धैगु धापू खः । वज्र्यानया माध्यमं धारणी, मन्त्र, तन्त्र, रूपी शक्ति नं प्रयोगय् हःगु खनेदु । वज्रधर, वज्रदेवीया आराधनाय्

चुं जातपात, लिङ्ग, वर्ण, तःधंचीधंयां भेदभाव मतसे
योग ध्यान पूजाया माध्यमं महामैत्रो व महाकरणा अधि-
ठान यानाः लोकहितया ज्याय् अनुपलम्ब कथं निरन्तर
लग्यज्ञयाच्चवनेगु उच्चतम उपाय व्यवहारय् छ्यलायंका-
च्चनी। योग दुष्कर तपस्या मखसे चित्त बल्लाकेगुया
लागी स्थल्लागु तरिका सिँद्ध जूगु खनेदु। थन वज्रधर
वज्रदेवी अलौकिक रूपयम्बु। धर्मकाय रूपयजक मानय-
यानातःगु खः। मूर्तित नं प्रतीक जक खः धकाः ध्वाथ्वीके
फत कि धर्मकायया तथ्य नं बोध जुजुं वैगु जुल। अले

त्रिविधशून्य, भावशून्य, प्रकृतिशून्य न उत्पत्ति न निरोक्ष
रूपी परमार्थ सत्यया यथार्थ तथ्य बोध जुल कि पारमिताय्
अथनोगु अन्तिम लक्ष्य जुल।

समानता व धर्म समन्वयवादया लिङ्गसाय विद्व-
मान जुयाच्चंगु वज्रायानया सत्य अर्थ मथ्वीक यौंकन्हय्
विकृतिया रूपय छ्यलाच्चंगु न खनेदुगुलि मौलिक सिद्धान्त
तथा उद्देश्ययात सुधारात्मक दृष्टिकथं अनुकरण याना-
यंकेत सरोकार धर्मगुरुपिनिगु ध्यान आकृति याना
च्चना।

स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारमा राष्ट्रपिता श्री ५ त्रिभुवनको पालादेखि श्री ५ महाराजा-
धिराज सरकारको शुभ जन्मोत्सवको शुभ उपलक्ष्यमा प्रत्येक साल महापरित्राणपाठ तथा पूजा
हुने गरेको कुरा सर्वविदित छ। यसपालि पनि श्री ५ महाराजाधिराज सरकारको शुभ जन्मोत्सवको
उपलक्ष्यमा (तिथि अनुसार) पौष ७ गते शुक्रवारका दिन बिहान ७ बजेदेखि अखिल नेपाल
भिक्षु महासंघको तर्फबाट महापरित्राण पाठ सम्पन्न हुने भएकोले सबै धर्मप्रेमीहरूलाई पुण्य
आर्जनको लागि आव्हान गरेको छ।

श्री ५ महेन्द्रजयन्ती तथा संविधान दिवसको उपलक्ष्यमा

श्री ५ महेन्द्रप्रति हार्दिक श्रद्धान्जलि
अर्पण गर्दछौं।

धर्मधारण याये नु

□ सत्यनारायण गोयनका

धर्मधारण यायेगुलिइ हे धायेयागु कल्याण दु ।
धर्मया चर्चा यायेगु गुगु नं इलय् लाभदायक ज्वीफु, गुगु
इलय् लाभदायक मज्जीफु अले गुगु इलय् हानिकारक नं
ज्वीफु ।

धर्मया चिन्तन यायेगु गुगु इलय् लाभदायक
ज्वीफु, गुगु इलय् लाभदायक मज्जीफु अले गुगु इलय्
हानिकारक नं ज्वीफु ।

तर धर्मधारण यायेगु धाःसा न्हाक्के लाभदायक
ज्वी ।

धर्मया चर्चा यानाः धर्मया विषये श्रूतज्ञान प्राप्त
याये । थूँक झीत प्रेरणा व मार्गदर्शन बी गुप्तया कलस्वरूप
झीसं धर्मधारण याये कत धाःसा धर्मचर्चा झीगुलामी
लाभया कारण ज्वी । परन्तु यूकिइ झीसं वाति बुद्धि-
विलास जक यानाच्चन धाःसा धर्मचर्चा झीगु लामी
लाभदायक ज्वीमखु । श्वहे श्रूतज्ञान झीरि ‘ज्ञानी जुल’

धंगु मिथ्या धमण उत्पन्न यानाबिल धाःसा धर्मचर्चा झीगु
लामी नोक्सानया कारण जुयाबी ।

श्वहे खैं धर्मचिन्तनय् नं लागु ज्वी । धर्मया
चिन्तन मनन यानाः बौद्धिक ज्ञान उत्पन्न यायेगु निरर्थक
बुद्धिविलासया कारण ज्वी । अथवा भवाथःगु अहंभाव
उत्पन्न यानाः हानिकारक जुयाबी । तर जब श्वहे चिन्तन
ज्ञानं धर्मधारण यायेत प्रेरणा बिल धाःसा मार्गदर्शन बिल
धाःसा गुकीया फलस्वरूप झीसं धर्मधारण याये फतधाःसा
कल्याणया कारण ज्वी ।

वास्तविक कल्याण ला धर्मधारण यायेगुलिइ हे दु,
मिथ्याबुद्धिविलासय् मखु अले मिथ्या अभिमानय् नं मखु ।

उंकि साधकत ज्ञासै ! धर्मधारण याये नु !

धर्मधारण यानाः थः हे शीलवान् ज्वी नु !

समाधिवान् ज्वी नु ! प्रज्ञावान् ज्वी नु !

श्वहे भिं ज्वीगुया मूल खः ।

३०६

लोकनीति

पहिलो बाल्य अवस्थामा शिल्पविद्या संचय नगरेको, दोश्रो तरुण अवस्थामा
धन संचय नगरेको, तेत्रो बृद्ध अवस्थामा पुण्य धर्म संचय नगरेको मानिसले चौथो
मर्म बखतमा के गर्न सक्ने छ ?

श्रीराम गतिविधि

(नेपाली भाषा)

शीलप्रार्थना र बुद्धपूजा

२०४६ कार्तिक २८, काठमाडौं-

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा भएको नियमित पूर्णिमाको बुद्धपूजा भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर समक्ष शीलप्रार्थना भई सम्पन्न भयो । सो बेला बुद्धपूजा गराउँदै महास्थविर भिक्षु अद्वयोघले भन्नुभयो— ‘ठाउँ हेरी कुरा गर्न जान्ने राम्रो बानीलाई चारित्रशील र अरुद्वारा निन्दा गरिने काम नगरिनुलाई वारिवशील भन्दछ, उपासकहरूमा यी दुबै गुण हुनु नितान्त जरूरी छ ।’ त्यस्तै श्रीलंकामा १२ वर्ष बसी राजकीय पण्डित परीक्षामा उत्तीर्ण भइआएका भिक्षु नन्दले धर्मदेशना गर्दै भन्नुभयो— “भौतिक सम्पत्ति भए पुग्छ भन्ने धेरैको मनमा होला तर हाम्रो देशभन्दा सम्पन्न अरु देशमा सम्पत्तिले परिपूर्ण भएपनि उनीहरूमा मानसिक शान्तिको अभाव छ । भौतिक र आध्यात्मिक कुरामा सन्तुलन हुनु आवश्यक छ । तबमात्र शान्तिको वातावरण आउँछ । बुद्धवचन अनुसार यस कुरामा ध्यान राख्नुपर्दछ कि मेरो छोरा छ, धन छ भनी धमण्ड गर्नुहुन्न । आफै आफूले भने जस्तो छैन भन्ने सम्झी सबैमा दया र सहानुभूति राख्नुपर्छ, तब शान्ति प्राप्त हुन्छ ।” भोजनपछि थाम्फेर कोण्डथले धर्मदेशना गर्नु भएको थियो ।

भोजनदान

२०४६ मार्ग १२, काठमाडौं-

आफ्नी स्वर्गीय श्रामिका संस्मरणमा प्रत्येक

बार्षिक तिथिका दिन किन्डोल विहारबासी अनगारिका हरूलाई भोजनदान गर्दै आएकोमा यहाँको लगनका मोहनबहादुर, महेशबहादुर र रामेश्वरबहादुर नक्मी परिवारले यस वर्ष भिक्षुसंघ र अनगारिकाहरूलाई आफ्ने निवासमा भोजनदान गर्नुभयो । भोजनप्रहण गर्न जानुग्रधि स्थानीय धर्मचक्र विहारमा भएको धर्मदेशना कार्यक्रममा महास्थविर भिक्षु बुद्धघोषले धर्मचक्र विहार र भगवान् बुद्धको धर्मचक्र प्रवर्धन सम्बन्धमा धर्मदेशना गर्नुभयो । महास्थविर भिक्षु सुबोधानन्द समक्ष पञ्चशील प्रार्थना भएको त्यस कार्यक्रमपछि ५४ जना भिभुर्वर्ग ध्याच्चलखू, हाँसत, क्वसाःबाहाः, नृधः र ज्याःबाहाः भई भिक्षाटन गर्नुभएको थियो । त्यसबेला श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूले बाटो बाटोमा गई भिक्षा प्रदान गरेका थिए ।

शाखाकार्यसमिति

२०४६ मार्ग ४, काठमाडौं-

धर्मोदयसभाका पदाधिकारीहरू मणिहर्ष ज्योति कंसाकार, लोकदर्शन वज्राचार्य र भक्तिदास श्रेष्ठ समक्ष गठन भएको धर्मोदयसभा चितौन शाखामा अध्यक्ष उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः गणराज वज्राचार्य, अक्कलध्वज गुरुङ, स्वयम्भूराज शाक्य र पञ्चराज प्रधान रहनुभएको छ । सदस्यहरूमा आशारत्न वज्राचार्य, राममान शाक्य, वज्रराज वज्राचार्य, हर्कबहादुर घले र देवेन्द्र

गुरुङ रहनुभएको छ । यस्ते मकवानपुर जिल्ला शाखाको कार्यसमितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमा कृमशः गुणराज शाक्य, महारत्न वज्राचार्य, नेमराज शाक्य र हरकराज वज्राचार्य रहनुभएको छ । अरु सदस्यहरूमा ललितराज वंद्य, पवन शाक्य, ज्योतिरत्न वज्राचार्य, दीपकराज वज्राचार्य र पूर्णकुमार मानन्धर रहनुभएकोछ ।

निर्वाचन सम्पन्न

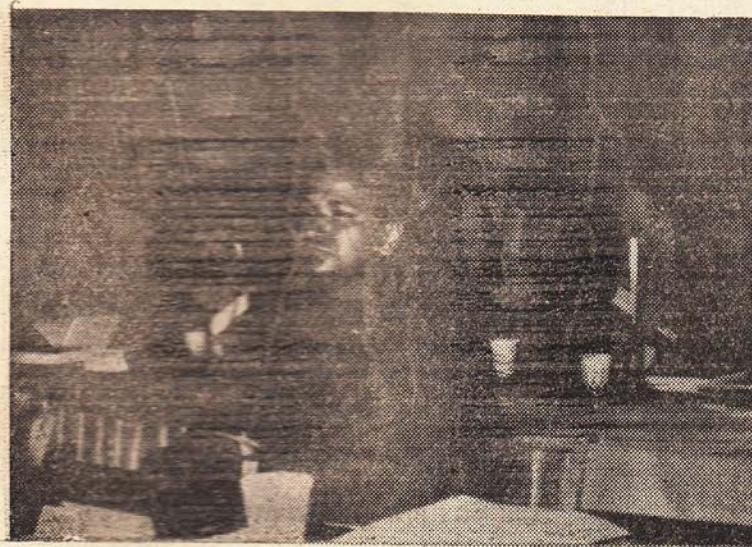
२०४६, कार्तिक ७, कैलाली—

यहाँको धनगढी स्थित धर्मोदयसभा शाखाको निर्वाचन सम्पन्न भएको छ । सो अनुसारको कार्यसमितिमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमा कृमशः वकिल श्रेमलाल तुलाधर, हंसराज भट्ट, तीवंमुनि वज्राचार्य र मीनबहादुर शाक्य रहनुभएको छ । अन्य सदस्यहरूमा पेमा बाङ्ग्यल लामा, जोवन लामा, श्रीमती च्यामजुड, श्रीमती प्रेमकुमारी, लक्ष्मण तुलात्रन, प्रदीपनाल तुलाधर र प्रयागराज जोशी रहनुभएको छ ।

सम्मेलन सम्पन्न

२०४६ मार्ग २, चीन—

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध संघ परिषद्को तत्वावधानमा ताइवानको ताइपेई तथा काओशियज़़ शहरमा पांचौं अन्तर्राष्ट्रिय संघ सम्मेलन सप्ताहावधापी रूपमा सम्पन्न भएको छ । अमेरिका, यूरोप, एशिया, अफ्रिका तथा अष्ट्रेलियाका गरी ४० राष्ट्रले भाग [[लिएको उक्त सम्मेलनको मुख्य उद्देश्य 'संघ एकता' थियो । उक्त सम्मेलनमा नेपालको तर्फबाट प्रमुख प्रतिनिधिको रूपमा भागलिनुभएका आनन्दभूमि मासिक पत्रिकाका व्यवस्थापक भिक्षु मैत्रीले नेपालमा बुद्धधर्म समस्या र समाधान विवर्यमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । लुम्बिनी विकासमा ढीला सुस्ती रहेको बारेमा चर्चाचिलेको त्यस सम्मेलनमा ताइवानका राष्ट्रपति महामहिम ली तेज़ हुइसँग नेपालका प्रतिनिधिले भेटघाट गर्नुभएको थियो । सो सम्मेलनले नेपालका महानायक आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरलाई बोर्ड अफ एल्डर्समा छानेको छ ।

<ताइपेईमा आयोजित पांचौं अन्तर्राष्ट्रिय संघ सम्मेलनमा भिक्षु मैत्री ।

समिति गठन

२०४६ मार्ग ११, नुवाकोट-

धर्मोदयसभावाट शाखा गठनका लागि प्रतिनिधि-स्वरूप जानुभएका स्वरितरत्न शाक्य, अष्टबहादुर लामा र मुवर्ण शाक्य समक्ष स्थानीय त्रिशूलीमा एक सभा गरी नौ सदस्यीय तदर्थ समिति गठन भएको छ । उक्त समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः प्रदीप शाक्य, वीरबहादुर शाक्य, पुरुषोत्तम शाक्य र रत्नकाजी वज्राचार्य रहनुभएको छ । अरु सदस्यहरूमा धर्मरत्न शाक्य, जगतबहादुर तामाङ, चक्रमान शाक्य, जगतनारायण मानन्धर र लोकराज वज्राचार्य रहनुभएको छ । शाखा गठनका लागि काठमाडौंवाट जानुभएका प्रतिनिधिमण्डले रसुचामा गई त्यहाँको शाखाको गतिविधि पनि अध्ययन गरेको थियो ।

शाखा गठन

२०४६ मार्ग ६, झापा-

धर्मोदयसभाको प्रतिनिधिस्वरूप जानुभएका केदार शाक्य समक्ष यहाँको विरामोडमा एक बौद्धसभाको आयो-जना भई केशवमान ताम्राकारको अध्यक्षतामा शाखा गठन भएको छ । शाखा समितिका उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमा क्रमशः लावपा लामा, गणेशकुमार शाक्य र श्याम ताम्राकार रहनुभएको छ । अरु सदस्यहरूमा कर्म-ज्योति शाक्य, हीरामाया उदास, मदन उदास, प्रदीप मास्के र चन्द्रहरि श्रेष्ठ रहनुभएको छ । उक्त प्रतिनिधिले सुनसरी, मोरंग र अरु शाखाहरू पनि भ्रमण गर्नुभएको थियो ।

(नेपालभाषा)

धर्मदेशना

१११० कछला अब १०, ये-

थनया युवा बौद्ध समूहया अवसालय पद्मसुगन्ध

विहारय श्रीलंकां बिज्या:म्ह महानायक भिक्षु मदिहे पञ्जा सिहपाखे धर्मदेशना जुल । उव्यलय वस्त्रोलं धैवि-ज्यात- “श्रीलंकाय धर्मया प्रचार प्रसार यायेत धर्मविजय” संस्था न्हानाच्चवंगु दु । धर्मविजय अभियान कथं भिक्षुपि गांगामय् वनाः धर्मया विषयया अतिरिक्त सामाजिक अवस्था गुकथं बालाकेगु धंगु खेँ नं ध्यान तःगु दु । युकथं नेपालय नं धर्मविजय अभियान सुरु यायेगु बालाइ । विहारय वनाः धु धुपाँय् च्याकाः स्वांसितः व जाँकि बुद्धपूजा यायेगु सिवय् धर्मविजय अभियान यानाः जनता-तयगु आर्थिक, नैतिक, ऐहलौकिक व पारलौकिक समुन्नति याकेगुलिइ जोड बोगु बालाइ । युकथं जूगु प्रचार प्रसार प्रभावकारी ज्वी ।”

सिहलीभासं जूगु धर्मदेशनाया खेँयात आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं भाय् हिलालि नेपालय् धर्मया प्रचार प्रसारया लागी दुगु समस्या बौद्धतयगु कम-जोरं हे व्वलंगु खः धैविज्यात । समूहया अध्यक्ष हर्षमुनि शाक्यपाखे धन्यवाद ज्ञापन जूगु उगु कार्यकूमया इवलय् भिक्षु सुमंगलं धैविज्यात- “उपासकपि सक्रिय जुयाः भिक्षुपित गामय् चारिका याकेगुली तत्पर जूसा भिक्षुपि थाय् थासय् बनेत तयार दु । युवा बौद्ध समूहपाखे जूगु पञ्चशील अभियानय् गाकं भिक्षुपि सहभागी जूगु दु ।”

अनगारिका क्षान्तिपारमिता मन्त्र

१११० कछला गा ८, भोते-

भिक्षु बोधिसेनया तःधिमां अनगारिका क्षान्ति-पारमिता ख्वीस्वदैया बैसय् मन्त्र । भिक्षु बोधिसेन दछि जक दुबले मामं त्वःतावैसेनि भायातेय् च्वनाः बोधिसेन-यात व्वलंकाःलि बुद्धशासनय् भिक्षु छुनाः थः नं अनगा-रिका जुयाविज्या:म्ह क्षान्तिपारमिताया दाह संस्कार बौद्ध विधिपूर्वक सम्पन्न जुल । उव्यलय् भिक्षुमहासंघया उपा-

धर्मक्षमिति सम्भव शोभाचार्य ना व
सचिव भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महापर्यावरणे धर्मविद्या नं बुल ।

प्रमाणपत्र व पुरस्कार वितरण

१११० कष्टला गा ६, च-

थनया मणिमण्डप विहार फलकार्य नेपाल बौद्ध
परियत्ति शिक्षा बुद्धवाचन नवदत्त वा वरीजाय उत्तीर्ण
जूर्णि विद्या वैत्यत ज्ञाचार्य निज अनुबन्ध नहास्थविर-
पाखे पुरस्कार व प्रमाणपत्र लक्ष्मणविज्ञान । उगु सभाय
परीक्षानियन्त्रक महापर्यावरणे विजु बुद्धघोषं प्रतिवेदन
त्यंकादिज्यात । उक्त प्रतिवेदनव् वस्त्रोलं गुणं परीआ ।
केन्द्रं प० ३० या-या आनन्दिक व्रद्धम वर्णया कर्त्तनिसे
सद्गुरुपालक उपाधिक न२० न्ह व अतिरिक्त परीक्षाय
७५ रु विद्याचार्य उत्तीर्ण बुल बुल । १३ महिनं बोर्डय
वयः सह बुल बुल वरीजाय तुशी शोभानी शाक्य व
मुश्री न्हुडेनामी शाक्य लिङ्गिनं सद्गुरुपालक उपाधि-
प्राप्त याःगु बुल ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति ननिदिया संगठनात्मक रूपय
परिवर्तन चुपाति चून् वर्षमिति बठन बुगु दु ।
परीक्षा, अध्यापन व्यवस्था, दात्यक्षम विकास, तालीन,
उपत्तिमिति छसीक्षमि निलूपि बुद्धघोष, ज्ञानपूर्णिक,
सुदर्शन व धर्मशोधनीपि संघोजक बुद्धादिज्या गुदुसा आदिक
व प्रचार प्रसारय भोतीलाल शिल्पकार तथा महे द्वारन
शाक्यार्दि संघोजक बुगु दु । शुगु उपकार्य समन्वयवा लागी
महेद्वारन शाक्ययात सचिव ल्यःगु दु । रवदेंद्रा लामी
ल्पःगु परीक्षाकेद्रया केन्द्राध्ययय मिक्षु धर्मपाल,
तेजनारायण मानन्धर अनमारिका माधवी, अनगारिका
धर्मवती, मिक्षु धर्मसोनन, मिक्षु कीर्तिज्योति, लालधन
शाक्य, अनगारिका देवाचारी व धर्मलुद्दर वज्राचार्यपि

छसीक्षमि शाक्यर्त्तिह विहार, गण महाविहार, यशोधरा
बौद्ध विद्यालय, धर्मकीर्ति विहार, बौद्ध समकृत विहार,
व नगरमण्डप श्री कीर्ति विहार, शाक्यमुनि विहार,
पदमचंत्य विहार व पाटीविहारया लागी ल्यःगु दु । न्हुगु
व्यवस्था कथं आःवैगु दैनिसे प्रथमश्रेणीतक उत्तीर्ण ज्वरीय
परीक्षार्थीत्यतजक प्रधान केन्द्र पुरस्कार वितरण याइगु
जूगु दु । शुगु दैनिसे थुकीया प्रधान केन्द्र मणिमण्डप
विहारय सरय जूगु दु । पुरस्कार वितरणया लागी आन-
न्दकुटी विहारगुठीपाखे ३०१ गू व धर्मकीर्ति अध्ययन
गोटीपाखे १७२ गू सकू प्राप्त जूगुया नापं विभिन्न महा-
नुभाषपिनिपाखे १२३.७।- तका दाँ च्वाहालिकथं प्राप्त
जूगु दु । प्रतिवेदनं सीडु कथं नगद ३७४६।- व ५०६
थान सफूयानाः ७३२१।- कूल खर्च सवित्रिया कोषं
द्यहोरय याःगु दु ।

उद्यलय सभापतिया आसनं मन्त्रय बिद्याः
आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं धैविज्यात- “परि-
यत्ति शिक्षा धर्मदानया अंश खः, उक्ति भिक्षुपिसं थुकी
यक्षं देवा बोमाःगु व भिक्षुपि राष्ट्रपिण्ड पचय यायेकुपि
ज्वोमाःगु दु ।” थथे हे थल नगर पञ्चायतमा प्रधानपञ्च
बुद्धिराज वज्राचार्यं परियत्ति शिक्षाया लागी जग्मा छकू
मालेगु ज्याद् लगय जुयाच्वनागु खैं न्ह्यव्ययाः थुगु शिक्षा
गांगानय नं प्रचार प्रसार यायेमाःगु खैं न्ह्यथनाविज्यात ।
थथे हे भिक्षु सुदर्शन, डा. केशवमान शाक्य व डा.
छवराज शाक्यपिसं बौद्धधर्मया क्रियाकलाप व बौद्ध परि-
यत्ति शिक्षाया पुनरहत्यान याये माःगु खैं यथःगु मन्त्रय
पञ्चाविज्यात । ने. बौ. प. शि. या शिक्षाध्यक्ष भिक्षु
ज्ञानपूर्णिक लसकुस न्वच विद्याविज्या गु उगु समारोहय
भिक्षु शीलमद्रं धन्यवाद ज्ञापन यानाविज्या गु खः ।

(बाकी न्हानेया कभरया दुनेया पेजय)

पुस्तक प्रकाशित भयो !

संशोधन परिवर्धन भएर दोश्रो संस्करणको रूपमा महानायक
भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरद्वारा लिखित 'गृहीविनय' आनन्दकुटी
विहारगुठीको ६५ औं ग्रन्थको रूपमा प्रकाशित भएको छ ।

मूल्य रु. १०।-

पृष्ठ संख्या १५०

बुद्धको अमूल्य वचन 'धम्मपद' चौथो संस्करणको रूपमा नेपाल
भाषामा प्रकाशित भएको छ । भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरद्वारा
अनूदित पाकेट बुक साइजको यस पुस्तकमा पादसूची र बोधिनी पनि
समावेश भएको छ ।

मूल्य रु. ८।-

पृष्ठ संख्या २६२

यो पुस्तक आनन्दकुटी विहारगुठीको ६४ औं प्रकाशन हो ।

आनन्दकुटी विहारगुठीको ६३ औं प्रकाशन स्वरूप बद्रीरत्न
वज्राचार्यद्वारा लिखित 'न्हापायार्पि प्रसिद्ध वज्राचार्यार्पि' पुस्तक प्रकाशित
भएको छ ।

मूल्य रु. ५।-

पृष्ठ संख्या ७६

मुद्रकः—शोभाभगवती प्रिटिङ्ग प्रेस, ढल्को, क्षेत्रपाटी, ये । फोन नं. २-१२५६१